

Razvojne mape - suvremeni oblik dokumentiranja i praćenja dječjeg rasta i razvoja

---

Kaliman, Kristina

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:224359>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-03**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Zagreb)

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Kristina Kaliman

**Tema diplomskog rada: Razvojne mape – suvremeni oblik
dokumentiranja i praćenja dječjeg rasta i razvoja**

Mentor: prof. dr. sc. Siniša Opić

Zagreb, 22. travnja 2020.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	1
SUMMARY.....	2
1. UVOD	3
2. DOKUMENTIRANJE U USTANOVAMA RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U HRVATSKOJ.....	7
3. RAZVOJNE MAPE	9
3.1. Sadržaj razvojne mape	13
3.2. Anegdote bilješke i priče iz svakodnevnog života.....	14
3.3. Korisnost razvojnih mapa za djecu	16
3.3.1. Mogućnost praćenja vlastitog napretka i odrastanja, samovrednovanje	17
3.3.2. Razvoj kompetencije „učiti kako učiti“ – osvještavanje metakognitivnih processa	18
3.4. Korisnost razvojnih mapa za roditelje	20
3.5. Korisnost razvojnih mapa za odgajatelje.....	21
3.5.1. Uvid u vlastiti rad i učinke koje praksa ima na razvoj djeteta (samorefleksija)	22
3.6. Izazovi u izradi razvojnih mapa	24
3.6.1. Odabir materijala i informacija za razvojne mape.....	24
3.6.2. Vrijeme.....	25
3.6.3. Subjektivnost nasuprot objektivnosti.....	25
3.6.4. Nesigurnost odgajatelja	26
3.7. Budućnost razvojnih mapa.....	27
3.7.1. E-portfolio	27
3.7.2. Korištenje razvojne mape radi olakšavanja prijelaza iz predškolske ustanove u školu	28
4. ISTRAŽIVANJE	30
4.1. Cilj i zadaci istraživanja	30
4.2. Hipoteze istraživanja	30
4.3. Metodologija istraživanja	31
4.4. Rezultati i rasprava.....	34
5. ZAKLJUČAK.....	61
6. PRILOZI	67

SAŽETAK

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje opisuje važnost prikupljanja različitih oblika dokumentacije sa svrhom promatranja i razumijevanja djeteta, potpore njegovom razvoju te usklađivanja odgojno – obrazovnog rada s individualnim različitostima djece. U skladu s dječjim potrebama, mogućnostima, interesima i znanjima odgajatelji pripremaju i prostorno – materijalno i socijalno okruženje iz čega proizlazi da je dokumentiranje temelj oblikovanja kurikuluma vrtića. Kao jedan od mogućih oblika dokumentiranja, NKRPOO navodi i individualni portfolio ili razvojne mape. Razvojne mape oblik su dokumentiranja dječjeg rasta i razvoja od jaslica do polaska u školu i izrađuju se za svako pojedino dijete. Sadrže mnoštvo različitih materijala koji odgajateljima pružaju informacije o djetetu: fotografije raznih događaja i djece u aktivnostima, dječje likovne radove, pisane zabilješke djeteta i odgajatelja (dječje izvještaje, upitnici, počeci pisanja, dječje priče ili prepričane slikovnice, anegdotske bilješke) te bilješke, tekstove ili potvrde vezane uz aktivnosti u skupini.

Teorijski dio rada će pobliže opisati značaj i ulogu razvojnih mapa u odgojno – obrazovnom procesu i njihove mogućnosti i koristi za sve sudionike odgojno – obrazovnog procesa: djecu, roditelje i odgajatelje. U empirijskom dijelu rada usporedit će se na ukupnom uzorku od 570 ispitanika stavovi odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape s onima koji ih ne izrađuju i ne koriste. Detaljnije će se analizirati struktura skupine odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape te ispitati postoji li povezanost između njihovih preferencija prema razvojnim mapama i njihove stručne spreme, staža, broja djece upisane u skupinu te vrste i strukture vrtićke skupine u kojoj rade.

ključne riječi: dokumentiranje odgojno – obrazovnog procesa, razvojne mape, stavovi odgajatelja o razvojnim mapama

SUMMARY

The National Curriculum for Early Childhood Education and Care describes the importance of collecting different forms of documentation for the purpose of observing and understanding a child, supporting its development and aligning educational work with the individual diversity of children. In accordance with children's needs, opportunities, interests and knowledge, educators also prepare the spatial - material and social environment from which it follows that documenting is the basis for shaping the kindergarten curriculum.

The National Curriculum for Early Childhood Education and Care also cites an individual children's portfolio as one of the possible forms of documentation. Children's portfolios are a form of documenting children's growth and development from nursery to primary school and are made for each child individually. They contain many different materials that provide educators with information about the child: photographs of various events and children in activities, child's artwork, written notes of the child and the educator (child's statements, questionnaires, beginnings of writing, child's stories or retellings, anecdotal notes), and notes, texts or confirmations regarding group activities.

The theoretical part of the paper will describe in more detail the importance and role of children's portfolios in the educational process and their possibilities and benefits for all participants of the educational process: children, parents and educators. In the empirical part of the paper, the attitudes of educators who create and use children's portfolios with those who do not make and use them will be compared on a total sample of 570 respondents. The structure of the group of educators who develop and use children's portfolios will be analyzed in more detail. Furthermore, whether their preferences on children's portfolios are in correlation with their qualifications, internships, the number of children enrolled in a group, and the type and structure of the kindergarten group which they work with will also be examined.

Key words: children's portfolios, documentation in Early Childhood Education and Care, preschool teachers' attitudes towards children's portfolios

1. UVOD

„... pedagoško dokumentiranje poziva na kreativnost, iznenađenje i oduševljenje odgajatelja koji otkrivaju svijet djece.“ (Wien, 2013, str.2)

Pedagoško dokumentiranje nastalo je u 1970.-ima i 1980.-ima u Reggio pedagogiji. Upravo su na tom mjestu odgajatelji uvidjeli potrebu za promjenom dotadašnjeg načina rada i unaprjeđivanjem kvalitete, imajući u vidu dijete kao polazište, izvor i centar svih aktivnosti. Njihova se ideja pokazala toliko dobrom da se iz sjeverne Italije kasnije proširila po cijelom svijetu. (Edwards, Gandini i Forman, 2012, prema Wien, 2013)

U Reggio pedagogiji dokumentacija ima nekoliko različitih funkcija: podiže razinu roditeljskih kompetencija na način da im pomaže u osvještavanju i razumijevanju iskustava, sposobnosti i učenja njihove djece; omogućava roditeljima aktivnu uključenost u odgojno – obrazovni proces; odgajateljima pomaže u boljem, dubljem i cjelovitijem razumijevanju djece i lakšoj (samo)evaluaciji rada; olakšava komunikaciju i razmjenu ideja među odgajateljima i ostalim stručnjacima; djeci pruža informaciju da je njihov trud vrijedan i da se cijeni; stvara i čuva tragove povijesti škole/predškolske ustanove, njenih polaznika (djece) i učitelja/odgajatelja. (Helm, 1993, prema McKenna, 2003)

OECD (2001, prema McKenna, 2003, str. 166) u svom godišnjem izvješću navodi dodatne koristi pedagoške dokumentacija u Reggio pedagogiji za samu djecu:

„...pruža djeci konkretno vidljivo sjećanje na ono što su rekli i činili, koristeći vizualne materijale i riječi koji služe kao polazište za istraživanje prethodnih iskustava i sukonstrukciju prethodnog istraživanja pojedinih tema. Djeca postaju još zainteresiranija, znatiželjnija i samopouzdanija kroz proces razmišljanja o značenju onoga što su postigli.“

Centri Reggio Emilije jednim od ciljeva svoje prakse navode i podjelu iskustva u radu s djecom te razmjenu znanja i donesenih zaključaka sa svim sudionicima odgojno – obrazovnog procesa. Imajući to u vidu, pedagoška se dokumentacija postavlja na vidljivo mjesto, sa željom da se širu javnost informira o postignućima djece, kao i procesu dokumentiranja (Edwards, Gandini i Forman 1993; Gandini, 1993; Katz 1993; prema Alcock, 2000). Tako izloženi radovi dokazuju javnosti da i djeca mogu biti, i

jesu, kreativna i kompetentna te joj pruža uvid u procese razmišljanja i učenja djece rane i predškolske dobi.

O djeci predškolske dobi ne smiju se donositi procjene koje bi odredile daljnji tijek njihova života. Neprimjereno je da procjene o djeci i njihovim sposobnostima i ograničenjima na nepotpun i neobjektivan način donose ljudi koji ih uopće dobro ne poznaju jer ta mišljenja mogu ograničiti mogućnost djeteta da ispuni svoje pune potencijale. Iz tog razloga npr. švedsko Ministarstvo obrazovanja i znanosti (1998, prema McKenna, 2003) u Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj propisuje: U ustanovama za rani i predškolski odgoj ishodi dječjeg učenja ne smiju se formalno procjenjivati s ciljem ocjenjivanja i evaluacije dječjeg razvoja. Umjesto toga, ustanove za rani i predškolski odgoj trebale bi djeci osigurati okruženje koje je sigurno i omogućava im razvoj u skladu s njihovim trenutnim mogućnostima. Svoj djeci koja su u takve ustanove uključena nužno je osigurati bogatstvo i brojnost različitih prilika za iskustvo i učenje, pri čemu se mora voditi računa o individualnim potrebama i mogućnostima svakog pojedinog djeteta kao o polazišnoj točki za planiranje sadržaja i aktivnosti koji će doprinijeti njihovom napretku.

Prema Wien (2013) svrha pedagoškog dokumentiranja nije u bilježenju aktivnosti i prikupljanju dokaza o njihovom postojanju i provedbi. Svrha se skriva u višem cilju: u promatranju i interpretiranju aktivnosti, događaja, ponašanja, interakcija koje su se tokom aktivnosti dogodile, a koje nam otkrivaju njihovo značenje za svako pojedino dijete. Na taj način dolazimo do novih spoznaja i razumijevanja o tome što nam je o djeci bilo nepoznato i skriveno, a što nam predstavlja poveznicu između promatranja i planiranja odgovora na dječje potrebe, znanja i mogućnosti.

„Dokumentiranje i procjenjivanje imaju važnu ulogu u osiguravanju kontinuiteta, napretka i fleksibilnosti u učenju i poučavanju djece rane i predškolske dobi.“ (Kankaanranta, 1996, str. 140). Analiza dobivenih podataka i njihovo pravilno interpretiranje i razumijevanje, omogućavaju utvrđivanje polazišne točke za planiranje budućih koraka u dječjem učenju.

Helm, Beneke i Steinheimer (1997; prema Bowne, Cutler, DeBates, Gilkerson i Stremmel, 2010, str. 50) ističu da:

„Dokumentiranje pruža informacije na temelju kojih će odgajatelj unaprijediti dječje iskustvo učenja, demonstrira učinkovitost odgajateljevih strategija, podržava različite stilove učenja, procjenjuje dječji napredak, udovoljava zahtjevima odgovornosti, omogućava uključivanje roditelja u obrazovanje njihove djece i potiče odgajatelje na samorefleksiju i rast kao profesionalaca.“

Pedagoško dokumentiranje ima šire značenje od samog procjenjivanja i evaluiranja i uključuje razvijanje zajedničkog razumijevanja o procesu dječjeg učenja, uzimajući u obzir i uvažavajući različitost svih osoba koje su u njega uključene. Ili, kako ističu Campbell, Brownlee, Renton, (2016): „Dokumentiranje uključuje promatranje, interpretiranje i dijeljenje, putem različitih medija, procesa i rezultata učenja i poučavanja sa svrhom produbljivanja učenja“.

Wien (2013) iznosi mišljenje da je dokumentiranje odgojno – obrazovnog procesa i samo proces. Na početku odgajatelji trebaju razumjeti njegovu svrhu i učiniti ga svakodnevnom navikom. Za organiziranje načina na koji će se proces dokumentirati kao i materijala kojima ćemo ga bilježiti ponekad je potreban duži period. Odgajatelj mora biti spreman uložiti dovoljno vremena kako bi stekao iskustvo u otkrivanju događanja i aktivnosti koje imaju prioritet i zaslužuju da budu dokumentirani, a u čemu su mu od koristi vještine samorefleksije i kolegijalnog suučjenja. Iako se čini da svaka dječja aktivnost, rečenica ili ponašanje imaju potencijalno značenje za razvoj, učenje i razumijevanje djeteta, nisu sve jednako važne. Odgajatelj na kraju mora napraviti konačnu selekciju i odabrati materijale koji vizualno odgovaraju njegovim zapažanjima i koja ih dodatno objašnjavaju. Njima pridružuje tekst koji svojim opsegom i sadržajem odgovara djeci, roditeljima i sustručnjacima. Izlaganjem na vidljivo mjesto, čini dječje aktivnosti, iskustva i učenje, vidljivo drugima, u potrazi za povratnom informacijom i dijeljenjem zajedničkog razumijevanja djeteta od djece same, njegove obitelji i kolega. Upravo je to svrha dokumentiranja: kroz razmjenu mišljenja, suradnju i međusobno uvažavanje i poštivanje, doći do dubljeg razumijevanja dječjih misli, osjećaja i sposobnosti.

Prilikom promatranja djece u svakodnevnim aktivnostima Child Care Initiative Project (2018) preporuča određene smjernice, od kojih pojedine vrijedi izdvojiti:

1. Promatranje je vrsta umjetnosti koja nam omogućava da djecu vidimo upravo onakvima kakvi oni jesu i da cijenimo ono što su samostalno sposobni učiniti.
2. Promatranje djece nužno je provoditi s poštovanjem. Ono mora odražavati vjerovanje da ponašanje djece rane i predškolske dobi ima značenje i svrhu i da zavrjeđuje našu pozornost.
3. Da bismo pravilno, na razumljiv i jasan način procijenili dječja postignuća, nužno je poznavati njihov obiteljski kontekst, uključujući poznavanje njihovog jezika i kulture u čemu može pomoći prikupljanje informacija o dječjem razvoju od samih roditelja.

4. Razumijevanje roditeljskih očekivanja i iskustava dječjem ponašanju daje dodatno pojašnjenje koje odgajatelje može spriječiti u donošenju štetnih odluka, nastalih kao posljedica pogrešno interpretiranih podataka.
5. Uključivanje obitelji u razgovor i raspravu o značenju uloge opažanja, dokumentiranja, interpretacije i refleksije važan je dio samog procjenjivanja.
6. Opažanje i dokumentiranje ključni su u planiranju aktivnosti, okruženja i kurikuluma koji polazi od samog djeteta.

Na to je moguće dodati i preporuke Resources for Early Learning koji ističu da bi osoba koja procjenjuje dijete trebala dijete dobro poznavati i imati s njim unaprijed razvijen odnos. Procjenjivanje mora biti „autentično“ i odvijati se u djetetovom uobičajenom, prirodnom okruženju te odražavati svakodnevna iskustva i odnose. Procjenjivanje se provodi kontinuirano i na različite načine, kroz različite dječje aktivnosti i u različitim situacijama kako bi se što bolje i cjelovitije razumio dječji napredak. Sve se to treba provoditi ciklički kroz faze (učenje djeteta; promatranje, dokumentiranje i reflektiranje; analiziranje i evaluacija; sumiranje, planiranje i komunikacija s djetetom; daljnje učenje djeteta) kako bi se kurikulum pravovremeno i kvalitetno prilagodio individualnim dječjim potrebama.

2. DOKUMENTIRANJE U USTANOVAMA RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U HRVATSKOJ

Znanstvenici i praktičari svakim danom postaju sve svjesniji značaja razvoja djeteta od rođenja do polaska u školu, a samim time i važnosti uloge predškolskog odgoja i obrazovanja, kao i njegovog utjecaja na rani razvoj djeteta. Na nacionalnim razinama na temelju tih spoznaja dolazi do promjene u percepciji o pristupu djeci te se donose politike kojima se uređuje upravo ovaj dio odgojno - obrazovnog sustava. Inicijalno obrazovanje odgajateljima pruža uvid u najnovije spoznaje koje bi trebale usmjeriti njihovo znanje i djelovanje sukladno urođenom potencijalu djeteta te omogućava usporedbu različitih, više ili manje uspješnih nacionalnih politika predškolskog odgoja i obrazovanja.

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje kao glavni dokument za sve profesionalce uključene u odgoj i obrazovanje djece rane i predškolske dobi predstavlja dobro osmišljenu zvijezdu vodilju koja se temelji na suvremenim istraživanjima rasta i razvoja djece kao i dobrim primjerima iz prakse. Iz njega je jasno vidljivo da se korjenito mijenja mišljenje koje je svijet dosad imao o djeci, kao bespomoćnim, nesamostalnim malim ljudima kojima je nužno usaditi određena znanja i ponašanja kako bi postala funkcionalnim članovima društva. Nove spoznaje govore nam da je dijete mnogo kompetentnije nego što ga se dosad stoljećima smatralo. Konačno se o djetetu promišlja kao o cjelovitom biću koje svoje spoznaje temelji na cjelokupnom okruženju i svijetu koji ga okružuje te na informacijama koje dobiva svim svojim osjetilima. Dijete kao aktivno biće ima urođenu potrebu za istraživanjem i otkrivanjem, pretpostavljanjem i provjeravanjem svojih pretpostavki i na taj način stvara svoje razumijevanje i znanje o svijetu. Kao socijalno biće, dijete je individua za sebe, ali isto tako neodvojiv od svoje socijalne okoline s kojom ostvaruje smislene veze i odnose pri čemu ima pravo da se njegova kultura razumije i prihvati. Dijete je kreativno biće koje svoje misli, osjećaje, znanja i potrebe pokazuje na njemu prihvatljive i razumljive načine pri čemu koristi različita sredstva izražavanja. U demokratskom društvu, kao aktivni građanin zajednice, dijete ima vlastito mišljenje i vlastiti glas koji zaslužuju da ih se čuje (NKRPOO, 2014).

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje navodi oblike dokumentiranja u predškolskim ustanovama koje dijeli na dokumentiranje aktivnosti

djece i dokumentiranje aktivnosti odgajatelja. U svrhu ovog rada zanimljivije su nam one usmjerene na dokumentiranje aktivnosti djece, koje navodi Tablica 1.

Tablica 1.: Dokumentiranje aktivnosti djece

Dokumentiranje aktivnosti djece	Individualni portfolio	Individualna dokumentacija o djeci Postignuća djece prema vremenu održavanja aktivnosti ili područjima učenja Foto, audio i video zapisi
	Uradci djece (individualni i zajednički)	Slike i crteži djece Pisani uradci djece koji se oslanjaju na: <ul style="list-style-type: none"> • simbole (slova, brojeve) • improvizirane grafikone • pisma i knjige koje su izradila djeca i sl. Verbalni izričaji djece: <ul style="list-style-type: none"> • hipoteze • diskusije • pitanja Izričaji glazbom Izričaji pokretom Dramski izričaji Konstrukcije i drugi trodimenzionalni radovi djece
	Samorefleksije djece	Dokumentacija djece: <ul style="list-style-type: none"> • različiti individualni i zajednički uradci • prikazi • grafičke reprezentacije • konstrukcije Snimke razgovora Foto i video snimke Plakati i panoi
	Narativni oblici	Bilješke za: <ul style="list-style-type: none"> • odgojitelje i druge stručne djelatnike vrtića • djecu • roditelje • profesionalnu zajednicu učenja • izložbe i prezentacije
	Opservacije postignuća djece	Praćenje postignuća i sposobnosti djece Anegdotske bilješke Foto i video zapisi

Izvor: NKRPOO, 2014, str.46-47

3. RAZVOJNE MAPE

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje kao jedan od oblika dokumentiranja i praćenja dječjeg rasta i razvoja navodi individualni portfolio, koji bi se u ovom slučaju mogao protumačiti i kao razvojna mapa. Osim samog naziva, ne nudi detaljnije pojašnjenje što bi individualni portfolio trebao biti, koje bi materijale trebao sadržavati, koja je preporučena učestalost dokumentiranja i bilježenja odgajateljevih zapažanja i koja je zapravo njegova svrha.

Valja istaknuti da ne postoji dostupna literatura na hrvatskom jeziku koja se detaljno bavi problematikom razvojnih mapa. Informacije koje se mogu pronaći odnose se na njihovu definiciju u sklopu web stranica nekoliko hrvatskih vrtića koji razvojnu mapu izrađuju i koriste u svojoj praksi, svega dva ili tri članka izdana u časopisima relevantnim za rani i predškolski odgoj i obrazovanje te veoma kratkim objašnjenjem individualnog portfolia kao oblika dokumentiranja u knjizi autorice Edite Slunjski „Tragovima dječjih stopa“. Sukladno navedenim izvorima, razvojna mapa definira se kao „zbirka aktualnih informacija koje dokumentiraju djetetov napredak i promjene u dječjem razvoju“ (Skopljak, Burić, 2012, str. 27). Autorica Slunjski (2012, str. 86) navodi da individualni portfolio „prikazuje evoluciju kompetencija djece, osiguravajući bogatu dokumentaciju njihovih iskustava tijekom godine“.

Čini se kako se izvan granica Hrvatske o razvojnim mapama mnogo više piše, o njima se promišlja i njih se istražuje. Za potrebe ovoga rada proučavani su radovi na temu iz skandinavskih zemalja (Švedske i Finske), SAD-a te Novog Zelanda koji je povezivanjem predškole i škole putem razvojnih mapa napravio značajan korak u osiguravanju kontinuiteta i kvalitete odgoja i obrazovanja. Što se tiče naše bliže okoline, razvojne mape intenzivnije se koriste u Srbiji – tamo je provedeno i istraživanje na uzorku od 140 odgajatelja koje je dalo zanimljive rezultate i smjernice za daljnji razvoj tog oblika dokumentiranja. Radi kasnije usporedbe s rezultatima istraživanja ovoga rada, istaknut ćemo neke rezultate. Krnjaja i Pavlović – Breneselović (2016) zaključili su da većina ispitanika dječji portfolio koristi kao „spomenar“ u kojem se čuva različita dokumentacija kako bi se zadovoljila forma i ispunila očekivanja nametnuta „izvana“. Razvojnu mapu ne smatraju važnom za svoj rad s djecom i njenu izradu smatraju nepotrebnom dodatnom papirologijom. Razvojna mapa na uvid je najdostupnija upravo odgajateljima koji većinom i definiraju njen sadržaj, čime zapravo u potpunosti mapu čine svojim intelektualnim vlasništvom.

Dakako, to ne doprinosi stvaranju partnerskog ozračja u kojem dijete, roditelji i odgajatelji dijele vlastita iskustva i stavove radi postizanja zajedničkog, dubljeg razumijevanja dječjeg rasta i razvoja. Problemi koje odgajatelji ističu u izradi razvojnih mapa najviše se odnose na broj djece u skupini, zatim vrijeme potrebno za njihovu izradu, opremljenost za dokumentiranje (dostupnost fotoaparata, kamera, laptopa i sl.), nejasnoće oko strukture, sadržaja i svrhe razvojnih mapa, osjećaj nekompetentnosti i nesigurnosti te nedostatak fizičkog prostora za njihovo skladištenje.

U Švedskoj se razvojna mapa definira kao „profil dječjeg rada i interesa koji se postupno nadograđuju reprezentativnim komponentama koje odražavaju dječje iskustvo u obrazovanju“ (McKenna, 2003, str.164). Finska autorica Kankaanranta (1996, str. 3-4) navodi:

„Razvojna mapa može se definirati kao namjenska dokumentacija i selekcija dječjih radova. Ona nudi mogućnost da se izlože dječja postignuća i rast tijekom vremena [...] Razvojna mapa skup je informacija prikupljenih radi *pozitivne* refleksije na dječja postignuća. Razvojna mapa može se opisati kao portret djeteta, njegovih ili njezinih vještina, sposobnosti i interesa. Pomoću nje dijete je od najranije dobi uključeno u samoprocjenu kao dio kooperativnog učenja.“

I američki autori razvojnu mapu definiraju na sličan način, kao „kolekciju dječjih radova koja pokazuje dječji trud, napredak i postignuća u jednom ili više područja“ (Paulson, 1991, str. 1). Mills (1994, str.1) navodi:

„Razvojna mapa može se koristiti za cjelovito procjenjivanje onoga što je djetetu potrebno za daljnji rast, temeljeno na onome što se svakodnevno događa u sobi dnevnog boravka. [...] Također, omogućava odgajatelju da bolje upozna djecu s kojom radi dok dijete istovremeno razvija vještine vlastite samoprocjene. [...] Razvojna mapa je pothvat vrijedan truda jer djeci daje temelje za donošenje samoprocjene, a odgajateljima korisne informacije o procesu evaluacije.“

Grace (1992) razvojnu mapu opisuje kao „bilježenje dječjeg procesa učenja: što je dijete naučilo i kako; način na koji razmišlja, postavlja pitanja, analizira, sintetizira, proizvodi i stvara ideje; i kako stvara odnose – intelektualno, emocionalno i socijalno – s drugima“.

Hannon (2000; prema Inkrott, 2003) navodi da razvojne mape, zbog dokumentiranja dječjeg rasta i razvoja u dužem vremenskom periodu, omogućavaju dublje razumijevanje svakog pojedinog djeteta.

Stone (1995; prema Wortham, Barbour i Desjean – Perrotta 1998, str.10) ističe da je razvojna mapa „alat pomoću kojeg se interpretira dječje učenje sa svrhom dobivanja smjernica za planiranje daljnjih iskustava za učenje svakog djeteta“.

Razvojne mape su iznimno snažan informativni alat za dokumentiranje dječjeg rasta i razvoja kroz vrijeme. Sadržaji i materijali u razvojnim mapama pružaju uključenima u njihovu izradu dokaze dječjeg učenja u svim područjima razvoja: fizičkom, psihičkom, emocionalnom, socijalnom, kognitivnom i komunikacijskom. Razvojne mape omogućavaju uvid u složeno iskustvo učenja ukoliko odgajatelji njihovoj analizi pristupaju cjelovito i s razumijevanjem. Istovremeno samim odgajateljima pružaju mogućnost da organiziraju vlastita opažanja i različite oblike dokumentacije koji vrijede za svako pojedino dijete. Razvojne mape naglašavaju učenje kao interaktivni proces kroz bilježenje dječjih zaključaka postignutih njegovim vlastitim istraživanjem i interakcijom s njegovom socijalnom okolinom - odraslima i djecom, što zapravo osvještava i dječji put otkrivanja i pristup njegovom procesu učenja (Gilkerson i Fryer Hanson, 2000).

Razvojne mape po svojoj su prirodi veoma različite i drugačije, a svaka od njih reflektira jedinstvene i unikatne karakteristike svakog pojedinog djeteta (Paulson i Paulson, 1991). Razvojna mapa pomaže da se „Ispriča individualna priča svakog djeteta“ (Wortham, Barbour, Desjean – Perrotta, 1998, str. 27). Sadržaj te priče opisuje nam dječji trud, napredak i postignuća u različitim razvojnim područjima.

Razvojne mape najprikladniji su oblik dokumentiranja i procjenjivanja dječjeg rasta i razvoja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju iz nekoliko ključnih razloga:

- vode se za svako dijete pojedinačno, čime se maksimalno individualno promatra i razumije svako dijete
- vode se kontinuirano, od jaslca do polaska u školu, zbog čega bi se moglo reći da predstavljaju „longitudinalni portret djeteta i dokumentiranje promjene“ (Wortham, Barbour i Desjean – Perrotta, 1998)
- dokumentiranjem putem razvojnih mapa holistički se pristupa djetetu, njegov rast i razvoj doživljava se kao nedjeljiva cjelina u kojoj su različita područja razvoja te razvoj kompetencija međusobno isprepleteni i ne mogu se strogo odijeliti
- procjenjuju dječje sposobnosti na pozitivniji način, prema onome što znaju i mogu učiniti, a ne prema onome što ne mogu

- pomažu u razumijevanju djeteta unutar socio – kulturalnog i povijesnog konteksta u kojem odrasta, a koji utječu na njegovo učenje, razmišljanje i znanje
- opažanje i dokumentiranje događa se u djetetu prirodnoj i uobičajenoj okolini i to u situacijama u kojima se igra samostalno, u manjim i većim skupinama
- sadrže različite oblike dokumentacije o djetetu kako bi se na različite načine u različitim situacijama prikupili dokazi kojima dijete izražava svoja vlastita znanja, mišljenja, stavove i emocije u i o svojoj okolini
- omogućavaju odgajatelju da autonomno i samostalno, u skladu s vlastitim potrebama i kompetencijama, kao i potrebama djeteta koje prati odabire koje će materijale uvrstiti u pojedinu razvojnu mapu i koliko često će voditi bilješke kako mi dobio što objektivniju i potpuniju sliku djeteta. Pomoću njih bira i učinkovite odgojne postupke, sadržaje i aktivnosti koji će maksimalno doprinijeti ostvarivanju punih dječjih potencijala. Na taj način odgajatelj dobiva i priznanje i povjerenje svoje okoline kao profesionalac koji je sposoban odabrati najbolje načine za osiguravanje pozitivnih ishoda za svako dijete
- odgajatelj ima uvid ne samo u konačni produkt dječjeg učenja, nego i u proces kojim je dijete do njega došlo, što mu, u konačnici, pruža mnogo veći i dublji uvid i značenje
- pružaju roditeljima vizualni dokaz dječjeg rasta i razvoja tokom vremena
- u izradi razvojnih mapa međusobno sudjeluju i surađuju odgajatelji, roditelji i dijete, zajednički kreirajući sliku o djetetu, njegovim potrebama, sposobnostima, mogućnostima, interesima, znanjima, talentima. Svatko od sudionika u izradi razvojne mape sudjeluje u skladu s vlastitim znanjima, vjerovanjima i očekivanjima o djetetu samom, a upravo promatranjem djeteta iz različitih kutova te razgovorom i razmjenom mišljenja o viđenom i doživljenom dobiva se najobjektivnija moguća slika djeteta

3.1.Sadržaj razvojne mape

Sadržaj razvojne mape nije službeno propisan. Zbog toga se na samome početku mnogim odgajateljima čini da je njena izrada izuzetno zahtjevna i komplicirana. Logično je da se tada, kao je jedno od važnih pitanja, pojavljuje ono koje se odnosi na sadržaje i materijale koji bi se trebali prikupljati kao njen sastavni dio. „Sadržaj razvojne mape trebao bi reflektirati svakodnevni život djeteta kao i proces njegova učenja i rasta. Dječja razvojna mapa raste zajedno s dječjim osobnim razvojem i napretkom od vrtića pa sve do škole“ (Kankaanranta, 1996, str.5). Znači, pri odabiru vrste materijala i samih informacija, treba birati one koji nam pokazuju određeni razvojni put i promjene u dječjem rastu i razvoju pri čemu treba voditi računa da se djetetu pristupa na individualan i cjelovit način. Informacije i podaci trebali bi biti pažljivo odabrani, a ne nasumični i nevažni. Složenost razvojne mape zahtijeva da se materijali koji se za nju prikupljaju dobro organiziraju i označe kako bi se o djetetu dobila cjelovita i što objektivnija slika.

Sukladno tome, dio razvojne mape mogu biti:

1. fotografije
  - a) fotografije snimljene tijekom različitih aktivnosti, slobodne igre po centrima (interakcija s djecom, odraslima...)
  - b) fotografije različitih događaja, posjeta, izleta...
2. likovni radovi
  - a) radovi koji pokazuju usvajanje neke nove vještine ili tehnike
  - b) primjeri likovnih radova izrađenih u vrtiću ili kod kuće koji predstavljaju napredak koji dijete ostvaruje tijekom vremena
  - c) komentari odgajatelja/roditelja o djetetovom radu ili djetetov opis vlastitog likovnog rada
  - d) radovi koji su temom bitni djetetu te pokazuju djetetove interese i specifična znanja
  - e) likovni radovi na određenu temu kroz godine provedene u vrtiću (npr. „Ja u ogledalu“, „Moja obitelj“...)
3. pisane zabilješke djeteta i odgajatelja
  - a) počeci pisanja
  - b) osobne iskaznice
  - c) upitnici o dječjim sklonostima

- d) izjave djeteta (zapažanja, pitanja, interesi, doživljaji...)
- e) vlastite dječje priče, slikopriče ili prepričane slikovnice
- f) anegdotske bilješke – kratki zapisi specifičnih situacija iz vrtića i obiteljskog doma
- g) priče iz vrtićkog života („learning stories“)

4. Tekstovi i potvrde

- a) himna vrtića
- b) kratke priče, pjesme ili pokretne igre od posebnog značenja za dijete
- c) potvrde i pohvale o sudjelovanju djeteta ili skupine na različitim događanjima ili natjecajima

Potrebno je naglasiti da za kvalitetu razvojne mape nije presudna količina informacija koju sadrži, kao ni koliko su sadržaji „zgodni“ ili „simpatični“ nego način na koji se ona koristi. Ono što mapi daje kvalitetu i, u konačnici, svrhu, je njeno korištenje za daljnje planiranje dječjeg razvoja i učenja, kao i za komunikaciju o tim procesima s djecom, roditeljima i stručnjacima u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju.

3.2. Anegdotske bilješke i priče iz svakodnevnog života

U vođenju razvojnih mapa ističu se dva pristupa koji su potpuno različiti no, paradoksalno, jedan bez drugoga u ovakvom obliku dokumentiranja nemaju smisla. Radi se zapravo u suprotnim pojmovima objektivnosti i subjektivnosti u promatranju djeteta rane i predškolske dobi.

Autorice Skopljak i Burić (2012, str. 27) potrebu za objektivnošću objašnjavaju na sljedeći način:

„... točno opisivanje slijeda aktivnosti, načina uključivanja djece u pojedine aktivnosti, iniciranje interakcija s drugom djecom i slično, upućuje nas da ne interpretiramo dječje ponašanje na temelju jednog opažanja jer takav pojednostavljen pristup praćenju može dovesti do pogrešnih interpretacija kojima je moguće donijeti sasvim pogrešne zaključke o razvojnom procesu djeteta.“

Potrebu za subjektivnošću na najbolji način objašnjava Carlina Rinaldi (2006) kad ističe da je upravo subjektivan pristup taj koji dokumentiranju odgojno – obrazovnog procesa te promatranju i razumijevanju daje kvalitetu. U opisu viđenog, promatrač, tj. odgajatelj, događajima pokušava dati objašnjenje u potrazi za smislom i naglašava

važnost zabilježenog trenutka u razvojnom putu djeteta, kao i pitanja koja postavlja i probleme koje u njemu uočava. Pri davanju subjektivnog mišljenja, odgajatelj je svjestan vlastitih ograničenja u razumijevanju odgojno – obrazovnog procesa, kao i razvoja djeteta te ostaje otvoren za komunikaciju i interakciju s drugima koji mu, svaki sa svoje pozicije i iz svog kuta gledanja, mogu dodatno razjasniti viđeno i doživljeno. Stoga u razvojnim mapama postoje dvije vrste bilješki odgajatelja – anegdotske bilješke kao objektivni zapisi i priče iz svakodnevnog života („learning stories“) koje omogućavaju odgajatelju da iznese mišljenja, stajališta i zaključke koji proizlaze iz njegovih trenutnih kompetencija, iskustva i životnih stavova, u kombinaciji s poznavanjem djeteta i njegovih životnih prilika.

Anegdotske bilješke korisne su za bilježenje spontanih, neplaniranih događaja. One su zapravo

„zapisi o dječjem ponašanju nastali na temelju direktnog promatranja. Sadrže činjenice bez donošenja procjene ili objašnjenja specifičnog događaja koji govori što se točno dogodilo i u kojem kontekstu. Anegdotalne bilješke mogu sadržavati citate ili opise dječjih izraza lica ili stava tijela (Grace i Shores, 1994) Ponašanje koje se opisuje može za dijete biti uobičajeno i često ili neobično i drugačije. Interpretacije dječjeg ponašanja nisu uključene u anegdotske bilješke već se bilježe zasebno (Goodwyn i Driscoll, 1980)“ (Wortham, Barbour, Desjean – Perrotta, 1998, str. 19).

Kako bi se postigla točnost i objektivnost pri bilježenju informacija i pisanju anegdotskih bilješki, MacDonald (prema Inkrott, 2003) navodi devet smjernica za odgajatelje koje bi trebalo pratiti:

1. Uz svaku bilješku potrebno je navesti datum, mjesto, aktivnost i ime djeteta.
2. Bilješke trebaju sadržavati samo ono što je viđeno.
3. Prilikom vođenja bilješki, potrebno je navesti točne riječi koje je dijete izgovorilo.
4. Važno je imati pozitivan stav.
5. Bilježenje zahtijeva konkretnost, a događaje treba zapisati redoslijedom kojim su se odvijali, uz navođenje pojedinosti važnih za same događaje.
6. Nužno je prepoznati najvažnije elemente onoga što je zabilježeno.
7. Odgajatelj mora znati kako dobivenu informaciju iskoristiti u svrhu razumijevanja dječjeg rasta, napretka i promjene.
8. Odgajatelj mora znati kako dobivenu informaciju koristiti za daljnje planiranje kurikuluma usmjerenog na dijete.

9. Odgajatelj mora znati kako dobivenu informaciju iskoristiti za evaluaciju provedenih aktivnosti i programa.

Za razliku od objektivnih anegdotskih bilješki, priče iz svakodnevnog života („learning stories“, <https://rnetwork.org/>) dopuštaju odgajatelju interpretaciju i iznošenje vlastitog mišljenja i zaključaka ovisno o kontekstu, djetetovim prethodnim iskustvima i vlastitom poznavanju djeteta koje se temelji na prethodno uspostavljenom odnosu s njim, a najčešće govore o:

- spontanoj igri koju dijete na temelju vlastitih iskustava, ideja i interesa samo inicira
- angažiranosti djeteta, njegovoj dubokoj posvećenosti, koncentraciji i ustrajanju u određenoj aktivnosti
- namjeri koje dijete pokazuje na samom početku aktivnosti, sa svrhom postizanja određenog cilja
- odnosima koje dijete uspostavlja s vršnjacima, odgajateljem ili ponuđenim materijalima
- načinu na koji dijete uči i koracima koje je poduzelo da dođe do nove spoznaje.

3.3. Korisnost razvojnih mapa za djecu

Suvremena znanost ističe važnost uključivanja djece u proces vlastitog odrastanja i učenja. Na deklarativnoj razini, svaki će se odgajatelj složiti o nužnosti navedenog pristupa. No, ako o tom pitanju bolje promislimo, uvidjet ćemo da je dijete u vlastiti boravak i življenje u vrtiću aktivno uključeno mnogo manje nego što mislimo i što bismo željeli. Veliki dio svakodnevne organizacije odgojno – obrazovnog programa na sebe preuzimaju upravo odgajatelji, vjerujući da rade na dječju korist. Zbog toga često određuju dnevni ritam izmjene aktivnosti, teme, vrste i trajanje aktivnosti, pripremaju materijale za koje pretpostavljaju da će pozitivno utjecati na dječji razvoj i spoznaju.

Razvojne mape kao oblik dokumentiranja snažan su alat koji, ako se ispravno koristi, doprinosi korjenitim promjenama jer premješta fokus odgajatelja s planiranja sadržaja i aktivnosti na dijete. Razvojne mape omogućavaju da se dječji glas čuje, da se dijete vidi i razumije kao cjelovita ličnost, individua s vlastitim potrebama, pravima, interesima i mogućnostima.

Slunjski (2001) navodi karakteristike Reggio pedagogije: mnoštvo dječjih radova (crteža, slika, skulptura, mobila) koji se uz dječje izjave pažljivo prikupljaju i čuvaju kako bi djeci poručili da je njihov rad, njihovo učenje i stvaranje bitno i vrijedno. Uz to, prisutnost radova potiče ih na komunikaciju s drugom djecom i odraslima i pomaže im da lakše komuniciraju (pričaju, prepričavaju, komentiraju, raspravljaju, uspoređuju) o svojim idejama koje uz povratnu informaciju osoba s kojima ulaze u interakciju mijenjaju i nadograđuju i na taj način dolaze do novih spoznaja. Usporedbom starih prema novijim radovima, dijete uočava kako se njegovo znanje mijenjalo tokom vremena čime jača svoje metakognitivne sposobnosti, tj. dijete uči kako uči, što je ujedno i jedna od temeljnih cjeloživotnih kompetencija koje ističe i NKRPOO. Materijale koje djeca proučavaju i uspoređuju, upravo zbog činjenice da odražavaju svog vlasnika koji je individua, neponovljiv, jedan i jedinstven, pomažu im da ih uoče, razumiju i nauče poštivati različitosti te da razviju osjećaj empatije prema drugima. Sve to zajedno pozitivno utječe na razvoj dječjeg samopouzdanja i pozitivne slike o sebi. Iako se navedeno odnosi na najbolje od Reggio pedagogije, do najsitnijeg se detalja može precrtati na razvojne mape i najbolji je opis onoga što se razvojnom mapom želi postići kod djece rane i predškolske dobi i što se zasigurno, što pokazuje iskustvo onih koji razvojne mape izrađuju u suradnji s djecom, i postiže.

3.3.1. Mogućnost praćenja vlastitog napretka i odrastanja, samovrednovanje

Kao što je već navedeno, razvojna mapa ima svrhu jedino ako se koristi za postizanje višeg smisla i razumijevanja djeteta i o djetetu. Odgajatelj, u suradnji s djetetom, donosi odluke koje će od njegovih radova uvrstiti u razvojnu mapu. Pritom s djetetom razgovara zašto je odlučilo pojedini rad uvrstiti u svoju mapu, koja je njegova vrijednost i što njime želi postići. Dijete se potiče na uočavanje kvalitete odabranog rada i verbalno izražavanje mišljenja zašto je baš taj rad zaslužio biti dio razvojne mape, što je u njemu posebno, što dijete u određenom trenutku nije moglo ili znalo učiniti, ili što je na njemu posebno dobro učinilo. U suradnji s odgajateljem, dijete izgrađuje sustav vrijednosti, postavlja samom sebi kriterije za procjenu vlastitog rada, te realan, objektivan i kritičan stav prema svom trudu i postignuću.

Mills (1994) navodi da bi djeca trebala biti uključena u evaluacijski proces jer, ukoliko učenici ne posjeduju sposobnost samoprocjene, uvijek će ovisiti o vanjskom

čimbeniku koji će ih prosuđivati. Primjer su za to učenici koji ovise o ocjenjivanju svojih profesora. Mnogi od njih ni ne pokušavaju išta poduzeti, napraviti ili naučiti ako nisu sigurni da će za to biti ocijenjeni.

Pružanjem mogućnosti za samovrednovanje, razvija se kod djece intrinzična motivacija, želja da se nešto učini i postigne u skladu s vlastitim interesima, željama, vrijednostima i ciljevima, radi sebe i svog napretka, neovisno o zahtjevima koje pred njih postavlja okolina. Djecu se osposobljava da budu neovisna i samodostatna u vrednovanju vlastitog rada i da ne ovise (jedino) o procjenama donesenim izvana koje ih mogu etiketirati i ograničiti u postizanju životnih ciljeva. Biti svjestan sebe, svog znanja, svojih mogućnosti i ograničenja, a istovremeno biti vrijedan, uporan i strpljiv na putu do ostvarivanja vlastitih ciljeva, ono je što čovjeka čini samopouzdanim, uspješnim i otpornim na mnogobrojne stresove svakodnevice.

3.3.2. Razvoj kompetencije „učiti kako učiti“ – osvještavanje metakognitivnih procesa

„Pojam metakognicija odnosi se na „razmišljanje o razmišljanju“, poput svjesnosti o tome što znamo, a što ne znamo, nadziranja ishoda našeg rada, postavljanja ciljeva i planiranja unaprijed“ (Velez Laski, 2013, str.39).

Metakognicija kao sposobnost osvješćivanja vlastitog procesa učenja polako se razvija kroz djetinjstvo pa sve do adolescencije (Schneider, 2008; prema Velez Laski, 2013). Primijećeno je da već dijete staro svega tri godine ima sposobnost za korištenje nekog oblika metakognitivnog razmišljanja (Lyons i Ghetti, 2010; prema Velez Laski, 2013). Istraživanja pokazuju da je metakognicija jedna od najvažnijih vještina za uspješnost učenika koju djecu zapravo, unatoč toj spoznaji, nitko ne poučava niti ih savjetuje kako da je razvije (<http://www.teachthought.com/>).

Iako je metakognicija sposobnost koja se prirodno i spontano razvija kako dijete odrasta može ju se poboljšati i ciljanim osvješćivanjem i uvježbavanjem (Dignath, Buettner i Langfeldt, 2008; prema Velez Laski, 2013). Da bi se to dogodilo, odgajatelji, učitelji ili roditelji djetetu bi za vrijeme obavljanja pojedinog zadatka trebali postavljati pitanja koja će im pomoći da osvijeste i verbalno izraze što, o čemu i kako razmišljaju.

Autorica Velez Laski preporuča sljedeće strategije kojima se može pozitivno utjecati na razvoj djetetovih metakognitivnih sposobnosti:

1. Odgajatelj kao model i osoba koja o procesu učenja razmišlja na glas – služi kao primjer djetetu, pomaže mu da usvoji specifičan jezik i fraze kojima može izraziti tijekom vlastitog učenja i dati određenu evaluaciju tog procesa
2. Individualni razgovori s djetetom i sukonstruktivna novih znanja pomoću kojih odgajatelj pomaže djetetu osvijestiti pitanja koja mogu koristiti za osvještavanje vlastitog procesa učenja i samorefleksiju
3. Samoprocjenjivanje i artikulacija „učenja o učenju“ omogućava djetetu da preuzme odgovornost za proces vlastitog učenja na način da objasni tijekom tog procesa, da argumentira vlastitu samoprocjenu i da si postavi nove spoznajne ciljeve.

Razvojne mape djetetu omogućavaju da pomoću različitih vizualnih dokaza dobiju mogućnost za samoprocjenu na način da osvijeste što su i kako naučili, kako su došli do tih spoznaja, koje su sve tehnike koristili u pribavljanju i usvajanju novih informacija, što su učinili dobro, a što bi idući put mogli napraviti i bolje. Razvojne mape djetetu, na njemu prihvatljiv, razumljiv i razvojno primjeren način pružaju mogućnost da razumije vlastiti put do razumijevanja i novih znanja.

Kipins i Hofstein (2008, prema Vrdoljak i Velki, 2011) navode da važnost razvoja metakognitivnih vještina leži u sljedećim spoznajama:

1. Metakognitivni procesi omogućavaju učenje s razumijevanjem, nasuprot kratkotrajnom pamćenju pojedinačnih činjenica. Učenje s razumijevanjem podrazumijeva mogućnost da se stečeno znanje primijeni i u drugačijem i novom kontekstu, različitom od onoga u kojem je stečeno;
2. U suvremenom društvu tehnologija se neprestano mijenja. Imajući to na umu, treba biti svjestan činjenice da jednom usvojena i postojeća znanja nisu dovoljna, već je potrebno usvojiti nove vještine koja će biti od velike važnosti u budućnosti.;
3. Metakognitivne vještine omogućavaju samostalno učenje i usvajanje novih znanja. Preduvjet je za to svijest o već postojećem znanju i načinima kako to znanje proširiti. Metakognitivne sposobnosti omogućavaju učenicima da upravljaju procesom vlastitog mišljenja i učenja i da na taj način postanu neovisne osobe koje su sposobne kreativno rješavati probleme, kritički razmišljati i analizirati probleme i kvalitetno surađivati s drugima kroz učinkovitu komunikaciju (Wilson i Conyers, 2016).

3.4. Korisnost razvojnih mapa za roditelje

Suradnja odgajatelja s roditeljima, kao i odgajateljevo razumijevanju raznih izazova s kojima se roditelji danas suočavaju od velike je važnosti za dobrobit djeteta. Gospodarske i ekonomske promjene, društvene promjene te promjene u sustavu vrijednosti neizbježna su pojava suvremenog društva kojima se roditelji moraju prilagoditi, a koje neizostavno ostavljaju posljedice na same roditelje, roditeljstvo i obitelj u cjelini.

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) kao jedno od najvažnijih načela ističe partnerstvo s roditeljima, što svoje uporište pronalazi u znanstvenim istraživanjima. Ona pokazuju da kvalitetna suradnja između roditelja i odgajatelja potiče socioemocionalni, intelektualni i moralni razvoj djeteta te vodi boljim akademskim postignućima (Ljubetić, 2014). Imajući kao cilj dobrobit djeteta, odgajatelji i roditelji nužno bi trebali raditi na izgradnji ravnopravnih odnosa, dvosmjerne komunikacije, kontinuirane interakcije, međusobnom uvažavanju i iskazivanju poštovanja, nadopuni i usklađivanju odgojno – obrazovnog djelovanja te dijeljenju odgovornosti za razvoj i uspjeh djeteta.

Kada se u obzir uzmu sve prethodno navedene činjenice, s jedne strane s naglaskom na promijenjene životne uvjete i zahtjeve koje pred roditelje postavlja njihova okolina, a s druge strane svijest o važnosti visokofunkcionalnog odnosa roditelja i odgajatelja, odgajateljima je danas izazov na pravi način doprijeti do roditelja. Osmišljavanje učinkovitih metoda za postizanje cilja zahtijeva veliku prilagodljivost i kreativnost. Jedan od učinkovitih načina kojima se odgajatelji mogu približiti suvremenim roditeljima, podići suradnju na razinu partnerstva te pozitivno utjecati na njihovu percepciju odgojno – obrazovne ustanove i njih kao profesionalaca upravo su razvojne mape. Pritom se valja voditi mišlju da je uspostavljanje kvalitetnih suradničkih i partnerskih odnosa posljedica kontinuiranog procesa, a ne rezultat povremenih epizodičnih susreta i događaja.

Današnje društvo odlikuje multikulturalnost: „prožimanje i zajednički život više kultura, više oblika kulturnog života u jednoj sredini, zemlji ili državi“ (<https://jezikoslovac.com>). Karakterizira je različitost u vjerovanjima, običajima, obiteljskim i kulturnim ritualima i ponašanjima. Da bi se potpuno razumjelo dijete, ne može ga se izolirati iz njegove sociokulturne i obiteljske sredine. Različitosti u kulturama predstavljaju bogatstvo i vrijedi uložiti vrijeme i trud u njihovo upoznavanje

i razumijevanje. Odavanje priznanja djetetu i njegovom identitetu osigurava njegov zdrav i sretan rast i razvoj. Upravo zbog toga roditeljima treba pružiti mogućnost da u razvojnim mapama sami istaknu (njima) bitne dječje osobine, crte ličnosti, interese, talente te važne obiteljske običaje, rutine i životne svakodnevice.

Uvidom u razvojne mape, roditelji dobivaju mogućnost pogleda u boravak djeteta u vrtiću, u veliki dio njegova života kojem radi suvremenog načina života i osiguravanja odgojno – obrazovne dobrobiti ne mogu kontinuirano sudjelovati. Aktivnosti i sadržaje koje odgajatelj prepoznaje kao djetetu vrijedne i važne u vrtiću, roditelj s lakoćom može prenijeti, nastaviti i nadopuniti u obiteljskom okruženju. Usmjeravanjem na bitne karakteristike djeteta i njegove potrebe kroz individualne razgovore organizirane uz pomoć materijala iz razvojnih mapa, osigurava se rast, napredak i jačanje roditelja u njihovoj roditeljskoj ulozi.

3.5. Korisnost razvojnih mapa za odgajatelje

Razvojne mape donose i brojne koristi odgajateljima kao profesionalcima kojima je u interesu, i kojima je cilj omogućiti svakom djetetu jednaku šansu, neovisno o njegovoj trenutnoj životnoj situaciji i životnim prilikama. Nužno je da aktivnosti i sadržaje planiraju u skladu s dječjim potrebama i mogućnostima te trenutnom razinom znanja jer tako mogu uspješno pružiti podršku dječjem učenju na način koji je baš za dijete prikladan, ni pretežak ni prelagan, već upravo u njegovom trenutnom dosegu. Razvojne mape odgajateljima pomažu da otkriju fine razlike u motoričkim, kognitivnim, socioemocionalnim, jezičnim sposobnostima djece i njihova potencijalna odstupanja. U slučaju odstupanja, za pojedinačno dijete planiraju dodatne intervencije i, prema potrebi, suradnju sa stručnjacima izvan same vrtićke skupine. S obzirom da je poznata važnost kvalitete prostorno – materijalnog okruženja za optimalan razvoj djeteta, vođenjem i uvidom u razvojne mape, odgajatelji dobivaju priliku za provođenje različitih intervencije u prostoru u skladu s trenutnim dječjim interesima i sposobnostima kojima će, kroz obogaćivanje prostora prikladnim, raznovrsnim i kvalitetnim materijalima utjecati i na kvalitetu dječjeg života i učenja u prostoru u kojem dijete boravi. Razvojne mape doprinose i kvalitetnijem, sadržajnijem i bogatijem načinu razmjene iskustava o djetetu s drugim kolegama odgajateljima, roditeljima i stručnim timom te jačanju međusobne suradnje i njenom podizanju na višu razinu. Kroz informacije koje o djetetu u razvojnu mapu unosi roditelj, odgajatelji

dobivaju uvid u dječje izvan vrtičko okruženje te bolje razumiju roditelje (roditeljski stil, odnos i stav prema djetetu i roditeljstvu u cjelini), obiteljske odnose i dječju kulturu i običaje koji se mogu bitno razlikovati od kulture i običaja samih odgajatelja. Razvojna mapa odgajateljima pomaže u stvaranju pozitivne slike javnosti o odgajateljima kao kompetentnim, educiranim osobama koje brinu za dobrobit i napredak svakog njima povjerenog djeteta, kao i mijenjanje javnog mišljenja o odgajateljskoj profesiji u cjelini.

3.5.1. Uvid u vlastiti rad i učinke koje praksa ima na razvoj djeteta (samorefleksija)

„... makoliko odgajatelj poznao opći razvojni tijek djeteta, teoriju i moguću praksu razvoja, obje podliježu promjenama i kretanju, katkad i u proturječnostima. Kolikogod odgajatelj bio uvjeren da poznaje svako dijete i kontekst njegova razvoja i oblikovanja, uvijek postoji mogućnost (da ne kažemo „opasnost“) od neprimjerenog dekodiranja dječjeg aktualnog razvoja, njegovih nastalih interesa, potreba, motiva i poruka koje mu upućuje.“ (Došen – Dobud, 2005, str.37)

Dječji rast i razvoj interes su mnogih znanstvenika, stručnjaka i istraživača koji neumorno tragaju za novim spoznajama i idejama kojima će doprinijeti najoptimalnijoj podršci razvoja dječjih osobnosti i sposobnosti. Nova istraživanja i njihovi rezultati dovode do neprestanih promjena i novih preporuka kako to učiniti na kvalitetan i uspješan način. Jednom pronađeni odgovori ne garantiraju kraj putovanja jer predstavljaju rješenje koje je valjano upravo na tom, određenom mjestu i u tom, određenom periodu. Zbog činjenice da se od odgajatelja očekuje da bude otvoren za cjeloživotno učenje i unaprjeđivanje prakse

„... javlja se interes za reflektivnog praktičara i reflektivnu praksu i „na istraživanju utemeljenog profesionalca“ kao odgajatelja koji kontinuirano gradi sposobnost teorijske refleksije u praktične uvjete i obrnuto, praksom i razmišljanjem o njoj izgrađuje novu teoriju.“ (Šagud, 2006, str.14)

Šagud (2006) navodi da je reflektivni praktičar osoba koja razmišlja o svojoj praksi, planira je unaprijed, svjesno o njoj promišlja prije provođenja aktivnosti i provodi konkretne intervencije u trenutku dok ih provodi te o njima samostalno, ali i uz pomoć kolega kritički razmišlja i reflektira nakon provedbe. Reflektivni praktičar u neprestanoj je potrazi za odgovorima koji će doprinijeti rješavanju svakodnevnih praktičnih problema, pitanja i dilema.

S obzirom da pojedinac djeluje u skladu s vlastitim znanjima, iskustvima, stavovima, mišljenjima pa i predrasudama, samorefleksija je često subjektivna i ograničena prethodno navedenim što nas ograničava u viđenju šire slike. Upravo su nam iz tog razloga potrebni drugi – odgajatelji, profesionalci, stručni tim vrtića koji će nam pružiti nove mogućnosti razumijevanja i uvid u pojedinačni izazov ili određenu situaciju.

„...skupina profesionalaca u zajedničkoj raspravi može dosegnuti uvide i razumijevanja koje nitko od njih ne bi mogao dosegnuti sam. Više odgojitelja, tj. „više pari očiju”, može ponuditi mnogo više različitih interpretacija aktivnosti i situacija učenja, te ih zajedno mnogo cjelovitije razumjeti nego što to može učiniti bilo koji odgojitelj sam.“ (Slunjski, Ljubetić, Pribela, Malnar, Kljenak, ..., Antulić, S., 2012, str. 84)

Rasprave s drugim odgajateljima i stručnjacima odgojno – obrazovne ustanove, od kojih svatko dolazi s vlastitim mišljenjem i drugačijom razinom razumijevanja, osobito ako nisu usuglašena, doprinose bržem i lakšem razvoju i učenju svih osoba koje su u nju uključene. „U raspravi se sučeljavaju ideje i razmišljanja sudionika te se „filtriraju” kroz ideje i razmišljanja drugih, a u tom se procesu često i mijenjaju.“ (Slunjski, Ljubetić, Pribela, Malnar, Kljenak, ..., Antulić, S., 2012, str. 85)

Upravo ovdje do izražaja dolazi razvojna mapa kao oblik raznovrsnih izvora informacija na koje se odgajatelj može osvrnuti i koje s kolegama može interpretirati u potrazi za otkrivanjem zajedničkog značenja o odgojno – obrazovnom procesu i iskustvima djece u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Odgajatelj uz pomoć drugih otkriva nove pojedinosti o djeci, ali otkriva i samog sebe kao osobu i kao profesionalca. Otkriva svoja osobna ograničenja i implicitnu pedagogiju koja djeluju na njegov način razumijevanja djece i svijeta oko sebe i omogućava da ih svjesno mijenja, postajući tako bolji odgajatelj i čovjek.

„Kompetencija za refleksiju razvija se kao svaka druga kompetencija, a to znači da takav odgajatelj mora biti sklon introspekciji, odgovoran za svoje odluke i akcije te otvoren za nove ideje, za samokritiku i prihvaćanje mogućnosti pogrešaka u radu“ (Šagud, 2006, str. 25-26).

Dakle, da bi odgajatelj uspješno osvijestio rutine koje su postale dio njegovog profesionalnog rada, svoje implicitne teorije i kako bi bio u mogućnosti uskladiti ono što misli i govori sa onim što radi, mora biti spreman na prihvaćanje i uvažavanje razlika i različitosti te otvoren za prihvaćanje kritike na profesionalnoj, a ne osobnoj razini.

Zajedničke rasprave i razmjene mišljenja odgajatelja i drugih sudionika odgojno-obrazovnog procesa značajno doprinose unaprjeđivanju kvalitete ustanove za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

Na odgajateljevu samorefleksiju utjecaj ima i sama suradnja, razgovor i razmjena mišljenja sa djecom čije su razvojne mape. Odgajatelj je osoba koja informacije o djetetu sažima i tumači iz svoje perspektive i zapravo stvara pretpostavke. Samim time, postoji mnogo mjesta za krivo shvaćanje i razumijevanje djeteta, njegovih namjera i ciljeva. Pri pregledavanju dokumentacije s djetetom i razgovorom s njim, odgajatelj dobiva priliku svoje teorije provjeriti i ispraviti jer će mu dijete jasno izjaviti svoj stav, mišljenje i razloge za ono što je i kako učinilo, pod uvjetom da je sposobno izraziti se verbalno ili svoje mišljenje pokazati drugim razumljivim načinima komunikacije.

3.6. Izazovi u izradi razvojnih mapa

3.6.1. Odabir materijala i informacija za razvojne mape

Dijete je u toku dana provedenog u ustanovi za rani i predškolski odgoj aktivno, užurbano, mirno, kreativno, veselo, tužno, zabrinuto, zamišljeno, zainteresirano, (ne)motivirano, glasno, energično. Ono istražuje, ispituje, eksperimentira, sumnja, isprobava, testira, zaključuje, inovativno je i pomiče granice, zamišlja dosad nezamislivo, vjeruje u nemoguće jer je neopterećeno zakonitostima i pravilima svijeta oko sebe u koja vjeruju odrasli. Intuitivno je i ne brine ga neuspjeh, spremno je na preuzimanje rizika, nagrađeno i uspjehom kao dolaskom do zamišljenog cilja, i neuspjehom kroz jačanje samopouzdanja i pozitivne slike o sebi (ja mogu, ja sam uporan, strpljiv, kreativan i poduzetan) u toku procesa. Ulazi u interakcije s vršnjacima i odraslima, prilagođavajući svoje ponašanje tuđim očekivanjima, emocijama, potrebama, istovremeno za sebe dobivajući ispunjenje vlastitih potreba za ljubavlju, prijateljstvom, sigurnošću, znanjem i osobnim rastom.

Kako u moru različitih svakodnevnih situacija, brzim i nepredvidivim promjenama, različitim dječjim interakcijama s materijalima, prostorom i ljudima izabrati baš onaj trenutak i baš one informacije koje će prikazati najbitnije prekretnice u njegovom razvoju?

Odgajatelji koji imaju svijest o tome na što će se dokumentiranjem određenog trenutka kasnije imati priliku reflektirati i što će imati priliku podijeliti s drugima o učenju i ponašanju djeteta, svjesnije i biraju trenutke vrijedne pažnje i bilježenja kako bi dočarali određenu situaciju ili ispričali za dijete važnu priču. Može se reći da promatrač promjenom vlastite perspektive u moru svakodnevnih, potencijalno zanimljivih situacija tokom vremena, vlastitom ustrajnošću, strpljenjem i iskustvom uspješno lakše i brže prepoznaje situacije koje su za dijete od ključne važnosti (Rosenthal Tolisano, 2019).

Sadržaj razvojne mape ne smije postati sam sebi svrha već čitatelju nuditi zaokruženu i cjelovitu sliku svakog pojedinog djeteta i njegovih sposobnosti, dok istovremeno služi i kao vodič za unaprjeđivanje tih sposobnosti (Wortham, Barbour, Desjean – Perrotta, 1998).

3.6.2. Vrijeme

Ustanove za rani i predškolski odgoj i obrazovanje aktivna su okruženja u kojima se svakodnevno događaju brojne i brze promjene. Odgajatelj u opisu svojih poslova ima, osim očite interakcije s djecom, i brojne druge obaveze. Zanimanje je to koje samo po sebi zahtijeva dosta vremena kako si se posao odradio odgovorno i kvalitetno. Razvojne mape kao oblik dokumentiranja zahtijevaju mnogo vremena kako bi se zabilježili razni događaji od ključnog značenja za dječji rast, razvoj, napredak i učenje. Dodatna obaveza vođenja dječjih razvojnih mapa, kao i zajedničko reflektiranje i evaluaciju s djetetom o prikupljenim materijalima zahtijeva neosporno dodatno vrijeme koje je odgajatelj spreman uložiti u postizanje višeg cilja odgoja i obrazovanja, često i u privatno vrijeme. Zbog toga se na njihovu izradu često odlučuju jedino entuzijastični odgajatelji koji su im se spremni u potpunosti posvetiti kako bi za djecu koja su im povjerena, za sebe kao profesionalce i za općeniti doprinos u razumijevanju djece rane i predškolske dobi iskoristili njihov puni potencijal (McKenna, 2003).

3.6.3. Subjektivnost nasuprot objektivnosti

Kao što je već spomenuto prilikom rasprave o anegdotskim bilješkama, odgajatelji moraju biti oprezni prilikom izrađivanja i procjenjivanja materijala koji se nalaze u razvojnoj mapi jer je u ljudskoj prirodi da izvode zaključke, ocjenjuju i pridaju

vrijednost svemu što ih okružuje. U tome se potencijalno skriva velika zamka: donošenje procjene na temelju jednokratnog ili povremenog opažanja može dovesti do stvaranja parcijalnih i netočnih zaključaka i općenito krive slike o djetetu.

Druga se potencijalna opasnost krije i u mogućnosti da svrha vođenja mape, umjesto promatranja i razumijevanja pojedinog djeteta, njegovih sposobnosti, mogućnosti i procesa učenja, postane usredotočenost na ocjenjivanje dječjih postignuća, pri čemu se ne sagledava otkuda je dijete krenulo, kojim je putem i na koji način išlo ni koliki je napredak u tom procesu ostvarilo, već se mjere samo njegove izlazne kompetencije. Kako bi se osigurala objektivnost odgajatelja, potrebno je osvijestiti da je za pravilno opažanje potrebno vrijeme. Djecu je potrebno vidjeti i prihvatiti onakvima kakva uistinu i jesu, a ne pretpostavljati kakva bi trebala biti ili na njih projicirati vlastite želje o tome kakvi bismo voljeli da budu. Zabranjeno je etiketiranje i pridavanje osobina i značajki bilo koje vrste, kako negativno, tako i pozitivno. Informacije koje odgajatelji imaju i znaju o dječjem životu izvan vrtića ne smiju utjecati na njihovo mišljenje i objektivnost. U pokušaju dobivanja objektivne slike o djetetu nema mjesta za pretpostavke, predrasude i favoriziranja, dok pozicija promatrača uvijek treba ostati neutralna (Child Care Initiative Project, 2018).

3.6.4. Nesigurnost odgajatelja

Unikatnost razvojnih mapa, činjenica da ne postoje dvije jednake i da ne postoji propisani način kako ih voditi mogla bi za pojedine odgajatelje predstavljati izazov ili prepreku. Svakako postoje ljudi koji po svojoj prirodi vole rutinu i propisana pravila te bi im konkretno zadani ciljevi i način vođenja razvojnih mapa pomogao da se odluče na njihovu izradu. Unatoč tome, propisivanje sadržaja razvojnih mapa neprikladno je ako se u vidu ima osnovna pretpostavka da predstavljaju svako pojedinačno dijete koje je i samo unikatno i jedinstveno. Autori Paulson i Paulson (1991) oštro se protive standardiziranju sadržaja razvojnih mapa no predlažu da se djelomično standardiziraju neke njene odrednice, poput činjenice da bi razvojna mapa trebala imati određene ciljeve, standarde kvalitete izrade i propisanu obavezu uključivanja svih osoba koje su sudionici dječjeg rasta i razvoja, sve dok se sudionicima ne ograničava način na koji sudjeluju i interpretiraju podatke i informacije koje razvojna mapa sadržava.

U tom smislu važno je dobro promisliti: kako osobama kojima su potrebne smjernice za vođenje razvojnih mapa pomoći u njihovom formiranju, a ne ograničiti njihovu

kreativnost i slobodu, dok s druge strane osigurati da prema zadanim smjernicama ne vode razvojne mape čisto kako bi zadovoljili formu ili propisan način dokumentiranja bez točnog razumijevanja što zapravo čine i koji im je konačni cilj i svrha.

3.7. Budućnost razvojnih mapa

3.7.1. E-portfolio

Život u suvremeno doba, doba razvijene tehnologije te dostupne i brze izmjene informacija ima svoje prednosti. Odgajatelji u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja već koriste neke od njih, poput komunikacije s roditeljima putem e-maila, vibera i whatsapp, kao i otvaranjem stranica vrtićkih skupina na Facebooku. Za očekivati je da će u određenoj budućnosti i razvojne mape roditeljima postati dostupne online.

Zanimljiv je u tom kontekstu članak autorice Penman (2014) koja govori o razlozima i iskustvu uvođenja e-portfolio na Novom Zelandu. U predškolskim ustanovama tijekom evaluacije programa *Kei tua o te pae*, 85% odgajatelja istaknulo je da je u provođenje programa na različite načine uključilo roditelje, no istovremeno 73% njih nije im pružilo mogućnost da izraze svoje mišljenje i razumijevanje dječjeg rasta i razvoja, tj. da sudjeluju u procjenjivanju dječjih postignuća zajedno s odgajateljima. Zbog toga je 2013. godine šest različitih vrtića započelo s istraživanjem mogućnosti i dobiti koje donosi moderna tehnologija. Njihov je pokušaj rezultirao identifikacijom potencijalnih izazova (kao što su odabir sigurnog načina razmjene informacija o djetetu na način da se čuva njegova privatnost i privatnost njegove obitelji te educiranost odgajatelja za korištenje tehnologije) no i određenih prednosti. One, između ostalog uključuju jednostavno prenošenje informacija, fotografija i videa putem informacijsko – komunikacijske tehnologije, veću uključenost i angažiranost roditelja koji često imaju potrebu prokomentirati dobivenu informaciju, izraziti vlastita iskustva i opisati događaje koji dodatno objašnjavaju ono što su upravo vidjeli ili pročitali, a da je vezano uz obiteljski kontekst. Informacije se lako prenose i članovima šire obitelji koji imaju pristup internetu i kojima roditelji daju lozinku za pristup dječjem portfoliju pa je u njegov vrtićki život i životna iskustva uključen veći broj djetetu značajnih ljudi. Roditelji su pak istaknuli da se osjećaju uključenijima u odgojno – obrazovni proces te da im se sviđa što imaju neprestani uvid u informacije

o dječjem rastu i razvoju kojem pristupaju ovisno o vlastitim mogućnostima i organizaciji svakodnevnih životnih obaveza. Sve je to dakako pozitivno utjecalo na odnos roditelja i odgajatelja, a kvalitetu života djeteta podiglo na višu razinu.

Ipak, ako u vidu imamo i dobrobiti razvojnih mapa ili portfolia za samu djecu, svakako treba voditi računa o mogućnosti njihovog uključivanja u izradu i promatranje mape i navesti da, ukoliko ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja nisu opremljene tehnologijom na odgovarajući način, radi čega djeca nemaju uvid u vlastite radove, e – portfolio gubi na kvaliteti i smislu.

3.7.2. Korištenje razvojne mape radi olakšavanja prijelaza iz predškolske ustanove u školu

Prijelaz iz ustanove za rani i predškolski odgoj i obrazovanje u školu izazov je i izvor stresa za dijete i njegove roditelje. Dijete se mora naviknuti na novo okruženje, nove ljude (odrasle i vršnjake) u svom životu s kojima mora uspostaviti kontakt i uspješan odnos, nova pravila i očekivanja koja mora ispuniti i zadovoljiti. Prepoznao je utjecaj te promjene i naš NKRPOO (2014) pa kao jedno od četiri načela istaknuo osiguravanje kontinuiteta u odgoju i obrazovanju. Kao glavne preduvjete za ispunjavanje tog načela ističe važnost suradnje vrtića i škole međusobno kao i vrtića i škole s roditeljima te educiranje odgajatelja i učitelja/profesora za i radi podizanja kvalitete prohodnosti i fleksibilnosti prilikom prijelaza iz jednog sustava u drugi.

Pozitivan primjer kako razvojna mapa može doprinijeti lakšem prijelazu iz vrtića u škole dolazi s Novog Zelanda. Autori Peters, Hartley, Rogers, Smith i Carr (2009) govore o sretnoj slučajnosti koja je dovela do sasvim nove spoznaje i potaknula stručnjake na uvođenje promjena u odgojno – obrazovni sustav. Naime, dječak Guarav, čiji je materinji jezik bio hindi, u vrtiću je bio povučen i tih te se nije verbalno izražavao. Unatoč tome, uspješno je uspostavio interakciju s vršnjacima i odraslim osobama te sudjelovao u aktivnostima i sadržajima predškolske ustanove. Prilikom prijelaza u školu, nepoznavanje jezika i dalje je bilo prepreka i otežavalo mu uspostavljanje kontakata s drugima. Zbog toga je njegova majka u školu odnijela njegovu razvojnu mapu. Učiteljici je ona otvorila prozor u Guaravov svijet i pomogla joj da bolje upozna dijete i njegove mogućnosti. Osim toga, Guarav je putem slika i teksta u svojoj razvojnoj mapi uspješno inicirao kontakte s drugima i ostvario s njima

kvalitetne odnose. Razvojna mapa pomogla mu je da predstavi sebe, da drugima kaže tko je, što može i što voli. Tokom vremena pokazalo se da je razvojna mapa bila ta koja mu je olakšala prijelaz, smanjila stres oko snalaženja u novoj životnoj situaciji, dala mu osjećaj pripadanja i osnažila ga u trenucima promjene. Uz to, pomogla je učiteljici da ga bolje upozna unatoč socio-kulturnim i jezičnim različitostima i da shvati koja je njegova trenutna razina znanja i razumijevanja te koje su njegove mogućnosti i interesi. Njegova razvojna mapa potaknula je i drugu djecu da donose svoje što je potaklo ozračje u kojem su djeca dijelila iskustva, doživljaje i kroz njihovo korištenje osnaživala svoje literarne sposobnosti.

Kroz provedbu istraživanja iskristalizirali su se i neki izazovi koje su manje ili više uspješno rješavali: razumijevanje svrhe razvojne mape i njeno aktivno korištenje u svakodnevnom radu, vrijeme koje je potrebno uložiti da se pročita sadržaj razvojne mape svakog djeteta, nastavak vođenja bilješki o dječjem učenju i od strane učitelja u svrhu jačanja suradnje i odnosa između učitelja i roditelja koji je kod dijela učitelja izazvao osjećaj da su dodatno opterećeni obavezama te izazove s roditeljima koji su razvojne mape doživljavali kao „blago“ za koje su bili zabrinuti i od kojeg su se teže odvajali.

Kako god se stvari postavile, jasno je da koristi razvojne mape prilikom prijelaza iz jednog sustava u drugi donose više prednosti nego nedostataka i da bi, radi dobrobiti djece, njihove lakše i brže prilagodbe na nova očekivanja, stručnjaci odgojno – obrazovnih profila trebali razmisliti o uvođenju promjena u svoj način rada. Jer prijelaz u kojem se „djecu ostavlja da plivaju ili potonu prilikom ulaska u školu, mnogu djecu ostavlja u riziku od neuspjeha“ (Peters, 2010; prema Hartley, Rogers, Smith, Lovatt, 2014, str. 3).

4. ISTRAŽIVANJE

4.1. Cilj i zadaci istraživanja

Cilj istraživanja je dobiti uvid u specifičnosti preferencija korištenja razvojnih mapa odgajatelja predškolskih ustanova. Istraživanjem želimo usporediti stavove odgajatelja koji u svom radu izrađuju i koriste nasuprot onih koji ne izrađuju i ne koriste razvojne mape, vodeći računa da u njemu sudjeluje podjednak broj ispitanika obje skupine. Posebno nas zanima postoji li razlika u preferencijama odgajatelja (koji trenutno izrađuju i koriste razvojne mape) prema razvojnim mapama s obzirom na njihovu stručnu spremu, staž, broja djece upisane u skupinu te vrstu, odnosno strukturu skupine u kojoj odgajatelji rade..

Posebno konstruirani upitnik za ovo istraživanje ispitat će stavove i svijest odgajatelja o koristi razvojnih mapa za odgajatelje same, roditelje i djecu; odgajateljsku procjenu potencijalnih uzroka i izazova koji bi mogli utjecati na njihovu odluku da izrađuju i koriste razvojne mape te pojedine karakteristike i vjerovanja samih odgajatelja koja mogu više ili manje djelovati na njihovu odluku o izradi i korištenju razvojnih mapa.

4.2. Hipoteze istraživanja

U radu su postavljene sljedeće hipoteze:

H1 – Odgajatelji koji izrađuju i koriste razvojne mape imaju pozitivniji stav o razvojnim mapama od onih koji ih ne izrađuju i ne koriste.

H2 – Postoji povezanost između stručne spreme odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape i njihove preferencije prema korištenju razvojnih mapa.

H3 – Postoji povezanost između staža odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape i njihove preferencije prema korištenju razvojnih mapa.

H4 – Postoji povezanost između broja djece upisane u vrtićku skupinu odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape i njihove preferencije prema korištenju razvojnih mapa.

H5 – Postoji povezanost između vrste i strukture skupine u kojoj rade odgajatelji koji izrađuju i koriste razvojne mape i njihove preferencije prema razvojnim mapama.

4.3. Metodologija istraživanja

U istraživanju je sudjelovalo 570 odgajatelja ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje iz Republike Hrvatske koji su zamoljeni da izraze svoj stav o razvojnim mapama. Istraživanje je provedeno putem unaprijed pripremljenih anketa u papirnatom obliku koje su podijeljene odgajateljima koji su iskazali interes za sudjelovanje u istraživanju, i takvih je ispunjeno ukupno 74. S obzirom na loš odaziv uprava vrtića na zamolbu za sudjelovanje u istraživanju, upitnik je postavljen i online te su ga u toj formi ispunili ostali ispitanici, njih 496.

Distribucija nezavisnih varijabli je sljedeća:

Tablica 1 - korištenje razvojne mape

Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
287	50,4	50,4	50,4
283	49,6	49,6	100,0
570	100,0	100,0	

U tablici 1 vidljivo je da je postignut približno ujednačen broj ispitanika, odgajatelja koji u svom radu trenutno izrađuju i koriste razvojne mape (50,4%) i onih koji trenutno razvojne mape ne izrađuju i ne koriste (49,6%).

U ovom istraživanju uzorak ispitanika – odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape je 287 i to rade kroz sljedeći vremenski period: (tablica 2)

Tablica 2 – duljina korištenja mapa

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	manje od 1 godine	73	12,8	25,4	25,4
	1-5 godina	142	24,9	49,5	74,9
	više od 5 godina	72	12,6	25,1	100,0
	Total	287	50,4	100,0	
Missing	System	283	49,6		
Total		570	100,0		

Vidljivo je da najveći broj ispitanika, kojih je gotovo polovica (49,5%), njih 142-je razvojne mape koristi između jedne i pet godina, dok je broj onih koji ih koriste manje od godinu dana 73 (25,4%) gotovo ujednačen s onima koji ih koriste dulje od pet godina, a kojih je 72 (25,1%).

Distribucija varijable stručne spreme je sljedeća: (tablica 3)

Tablica 3 – sprema

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	SSS	8	1,4	1,4	1,4
	VŠS	382	67,0	67,1	68,5
	VSS	179	31,4	31,5	100,0
	Total	569	99,8	100,0	
Missing	System	1	,2		
Total		570	100,0		

Najveći broj ispitanika, njih 382 (67%) ima višu stručnu spremu, slijede ih odgajatelji s visokom stručnom spremom (179 ispitanika ili 31,4%) dok je najmanje onih sa srednjom stručnom spremom i ima ih samo 8 (1,4%).

Duljina staža ispitanika koji izrađuju i koriste razvojne mape je sljedeća (tablica 4):

Tablica 4 – staž

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid do 5 godina	68	24,0	24,0	24,0
6-10	57	20,1	20,1	44,2
11-15	61	21,6	21,6	65,7
16-20	32	11,3	11,3	77,0
21-25	29	10,2	10,2	87,3
26-30	15	5,3	5,3	92,6
31-35	7	2,5	2,5	95,1
više od 35	14	4,9	4,9	100,0
Total	283	100,0	100,0	

Najveći broj ispitanika koji izrađuju i koriste razvojne mape, njih 24% ima manje od 5 godina staža. Slijede ih oni s 11 do 15 godina staža (21,6 %) te oni sa 6 do 10 godina staža (20,1%). Kako se dalje povećavaju godine ukupnog staža, tako se broj ispitanika uključenih u istraživanje smanjuje – onih sa 16 do 20 godina staža ima 11,3%, s 21 do 25 godina staža 10,2%, s 26 do 30 godina staža 5,3% te s 31 do 35 godina staža 2,5%. Na samome kraju ponovno dolazi do laganog porasta broja ispitanika pa onih s više od 36 godina staža ima 4,9%.

Distribucija varijable vrsta „skupine“, pri čemu se misli na vrstu i strukturu skupine u kojoj rade odgajatelji koji izrađuju i koriste razvojne mape, je sljedeća:

Tablica 5 – skupina

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	mlađa jaslička	35	12,4	12,4	12,4
	starija jaslička	24	8,5	8,5	20,9
	mješovita jaslička	28	9,9	9,9	30,9
	mlađa vrtićka	37	13,1	13,1p	44,0
	srednja vrtićka	32	11,3	11,3	55,3
	starija vrtićka	33	11,7	11,7	67,0
	mješovita vrtićka	93	32,9	33,0	100,0
	Total	282	99,6	100,0	
Missing	System	1	,4		
Total		283	100,0		

Najveći broj odgajatelja, njih 33%, radi u mješovitoj vrtićkoj skupini (starost djece 3 godine do polaska u školu). Sljedeći su iza njih odgajatelji koji rade u mlađoj vrtićkoj skupini (starost djece 3 do 4 godine) sa 13,1%; pa u mlađoj jasličkoj (starost djece 1 do 2 godine) sa 12,4%. Odgajatelja koji rade u starijoj vrtićkoj skupini (5 do polaska u školu) ima 11,7%, s gotovo ujednačenim udjelom od 11,3% odgajatelja koji rade u srednjoj vrtićkoj skupini (djeca starosti 4 do 5 godina). U mješovitoj jasličkoj (djeca starosti 1 do 3 godine) radi 9,9% odgajatelja, dok ih je najmanje u starijoj jasličkoj (djeca starosti 2 do 3 godine) skupini sa 8,5%.

4.4. Rezultati i rasprava

Za potrebe ovog istraživanja konstruiran je upitnik o stavovima odgajatelja o izradi i korištenju razvojnih mapa. Riječ je o 23 varijable ordinalnog tipa, na 5 stupanjskoj ljestvici s kvantificiranim obilježjima: 1 – Nimalo se ne slažem; 2 – Donekle se ne slažem; 3 – Niti se slažem niti se ne slažem; 4 – Donekle se slažem; 5 – U potpunosti se slažem. Konstruirani upitnik nalazi se u prilogu ovog rada.

Osnovne deskriptivne vrijednosti zavisnih varijabli prikazane su u tablici 6.

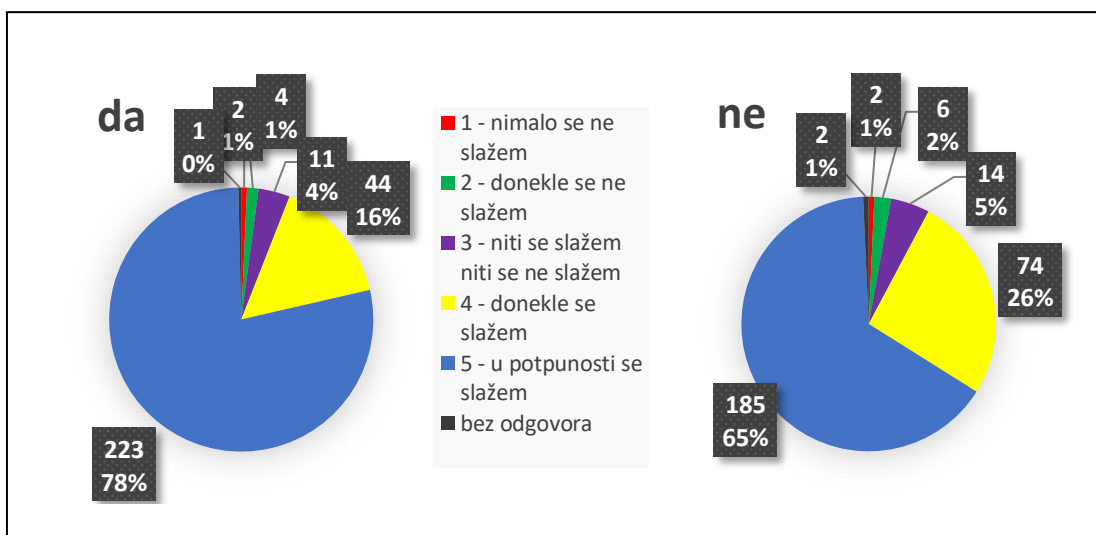
Tablica 6 - Descriptive Statistics

	N	Range	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Skewness		Kurtosis	
	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
v1	563	4,0	1,0	5,0	4,373	,9598	-1,823	,103	3,113	,206
v2	562	4,0	1,0	5,0	4,310	,9885	-1,641	,103	2,371	,206
v3	562	4,0	1,0	5,0	3,954	1,1722	-1,003	,103	,140	,206
v4	562	4,0	1,0	5,0	3,982	1,1835	-1,060	,103	,230	,206
v5	563	4,0	1,0	5,0	3,837	1,2160	-,906	,103	-,107	,206
v6	562	4,0	1,0	5,0	3,819	1,2305	-,826	,103	-,317	,206
v7	566	4,0	1,0	5,0	3,682	1,2285	-,698	,103	-,443	,205
v8	562	4,0	1,0	5,0	3,824	1,2393	-,858	,103	-,245	,206
v9	567	4,0	1,0	5,0	3,984	1,1969	-1,092	,103	,313	,205
v10	564	4,0	1,0	5,0	3,993	1,1920	-1,053	,103	,177	,205
v11	564	4,0	1,0	5,0	3,972	1,1962	-1,014	,103	,084	,205
v12	564	4,0	1,0	5,0	4,062	1,1762	-1,133	,103	,327	,205
v13	566	4,0	1,0	5,0	3,765	1,3088	-,762	,103	-,572	,205
v14	560	4,0	1,0	5,0	3,682	1,2443	-,677	,103	-,557	,206
v15	559	4,0	1,0	5,0	4,018	1,1183	-1,062	,103	,431	,206
v16	556	4,0	1,0	5,0	4,122	1,1974	-1,261	,104	,597	,207
v17	565	4,0	1,0	5,0	2,593	1,4107	,333	,103	-1,217	,205
v18.1	560	4,0	1,0	5,0	4,109	1,1304	-1,296	,103	,979	,206
v18.2	560	4,0	1,0	5,0	3,641	1,3434	-,654	,103	-,700	,206
v18.3	560	4,0	1,0	5,0	4,164	1,1004	-1,299	,103	,939	,206
v18.4	558	4,0	1,0	5,0	4,276	1,0112	-1,389	,103	1,283	,206
v18.5	563	4,0	1,0	5,0	4,352	1,0823	-1,655	,103	1,796	,206
v19	565	4,0	1,0	5,0	2,991	1,2695	-,192	,103	-,937	,205
v20	567	4,0	1,0	5,0	4,370	,7844	-1,307	,103	1,945	,205
v21	567	4,0	1,0	5,0	4,619	,7179	-2,306	,103	6,090	,205
v22	565	4,0	1,0	5,0	3,294	,9408	-,180	,103	,059	,205
v23	567	4,0	1,0	5,0	2,813	1,3412	,124	,103	-1,101	,205

Valid N (listwise)	471								
-----------------------	-----	--	--	--	--	--	--	--	--

- Legenda –
- 1 - Vođenje pedagoške dokumentacije u predškolskom odgoju je važno.
  - 2 - Razumijem razloge i koristi od vođenja pedagoške dokumentacije u predškolskom odgoju.
  - 3 - Razvojne mape korisne su za odgajatelje.
  - 4 - Razvojne mape pomažu odgajateljima u boljem razumijevanju djeteta.
  - 5 - Razvojne mape omogućavaju odgajateljima da planiraju aktivnosti u skladu s trenutnim dječjim znanjima, interesima i potrebama.
  - 6 - Razvojne mape omogućavaju lakšu samorefleksiju odgajatelja.
  - 7 - Razvojne mape omogućavaju lakšu kolegijalnu refleksiju odgajatelja.
  - 8 - Razvojne mape korisne su prilikom upisa djeteta u vrtić (adaptacijskog perioda) ili pri prijelazu djeteta iz skupine u skupinu.
  - 9 - Razvojne mape olakšavaju suradnju s roditeljima.
  - 10 - Razvojne mape pozitivno utječu na suradnju s roditeljima.
  - 11 - Razvojna mapa treba biti dostupna na uvid i korištenje roditeljima.
  - 12 - Razvojna mapa korisna je za dijete.
  - 13 - Razvojna mapa treba biti dostupna na uvid i korištenje djeci.
  - 14 - Imam jasnu predodžbu koji se materijali stavljaju u razvojnu mapu.
  - 15 - Izrada razvojne mape zahtijeva previše vremena.
  - 16 - Izrada razvojne mape nije adekvatno nagrađena.
  - 17 - Osobno osjećam otpor prema izradi razvojnih mapa.
  - 18 - Smatram da za izradu i korištenje razvojnih mapa odgajateljima treba osigurati:
    - a) stimulaciju u vidu prekovremenih sati
    - b) stimulaciju u vidu novčanog dodatka na plaću
    - c) rekonstrukciju satnice odgajatelja
    - d) općenitu promjenu načina na koji se dokumentira odgojno – obrazovni proces
    - e) manji broj djece u skupini
  - 19 - Volim rutinu u svom poslu.
  - 20 - Spreman sam prilagoditi se novim zahtjevima i potrebama svog posla.
  - 21 - Vjerujem u vrijednost individualnog pristupa u radu s djecom.
  - 22 - Draže su mi grupne aktivnosti.
  - 23 - Mislim da je postojeća dokumentacija u predškolskim ustanovama dovoljna za praćenje razvoja, potreba, znanja, interesa i talenata djece.

Odgajatelji iz uzorka najviše prosječnu ocjenu dali su tvrdnji da vjeruju u vrijednost individualnog pristupa u radu s djecom (AS =4,619), što je jedna od temeljnih vrijednosti i vjerovanja suvremenog odgoja i obrazovanja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Usporedbom odgovora odgajatelja koji trenutno izrađuju i koriste razvojne mape s onima koji ih ne izrađuju i ne koriste, uočavaju se ipak određene razlike (graf 1).

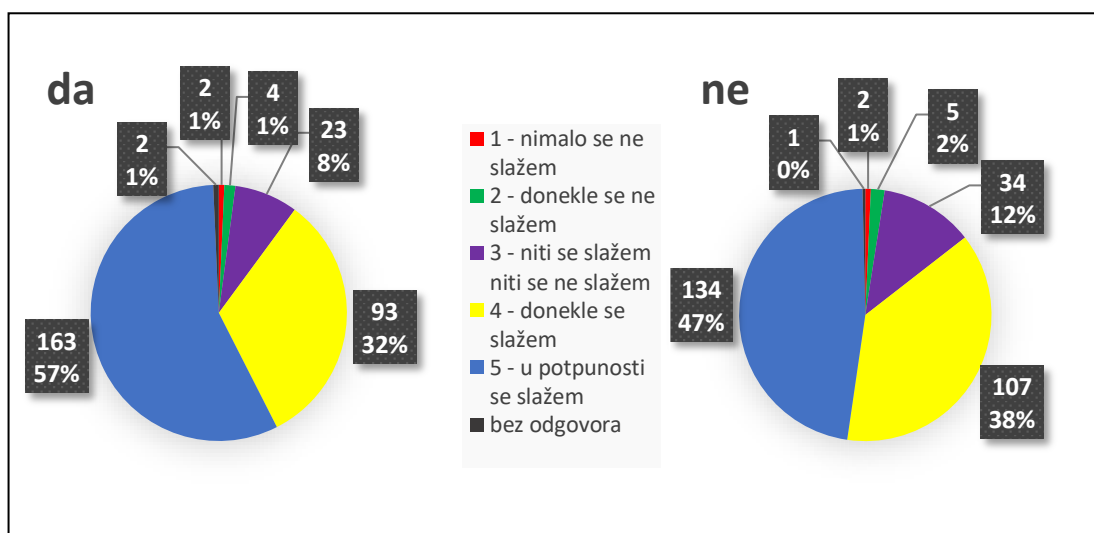

Graf 1 – usporedba odgovora odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape (da) sa stavovima odgajatelja koji ih ne izrađuju i ne koriste (ne) – v21 – „Vjerujem u vrijednosti individualnog pristupa u radu s djecom“

Iako i jedni i drugi odgajatelji u velikom broju iskazuju pozitivno svoje slaganje s tvrdnjom o individualnom pristupu djeci, odgajatelji koji u svom radu izrađuju i koriste razvojne mape u tome su čvršćeg uvjerenja pa ih se čak 78% u potpunosti slaže s tvrdnjom, za razliku od odgajatelja koji ne rade razvojne mape, a koji se s tvrdnjom u potpunosti slažu u manjem postotku (65%).

Vrlo visoki stupanj slaganja dobile su i tvrdnje da je vođenje pedagoške dokumentacije u predškolskom odgoju važno (AS=4.373), blizu koje se nalazi i ona prema kojoj odgajatelji razumiju koristi od vođenja pedagoške dokumentacije u predškolskom odgoju (AS = 4,310) te da su spremni prilagoditi se novim zahtjevima i potrebama svog posla (AS=4,370). Dobiveni rezultati očekivani su s obzirom da je dokumentiranje u samom temelju odgojno – obrazovnog procesa te služi planiranju, provođenju i evaluaciji samog procesa, a osim toga, i zakonski je propisano i obavezno. Također, s obzirom da nepredvidivost i konstantne veće ili manje promjene i prilagodbe koje se svakodnevno događaju u procesu koji uključuje suradnju i rad s djecom i odraslim osobama različitih kompetencija, životnih iskustava i razine znanja, tj., u slučaju odraslih osoba, obrazovanja, logično je da odgajatelji kao jednu od bitnih osobina nužnih za kvalitetno obavljanje poslova moraju imati baš sposobnost i spremnost na brzu reakciju i prilagodbu na nove zahtjeve i potrebe svog zanimanja. Usporedbom stavove odgajatelja o spremnosti na prilagođavanje novim zahtjevima i potrebama svog posla odgajatelja koji u svom radu izrađuju i koriste razvojne mape naspram onih koji ih ne i izrađuju i ne koriste, dobiveni su sljedeći rezultati (graf 2).

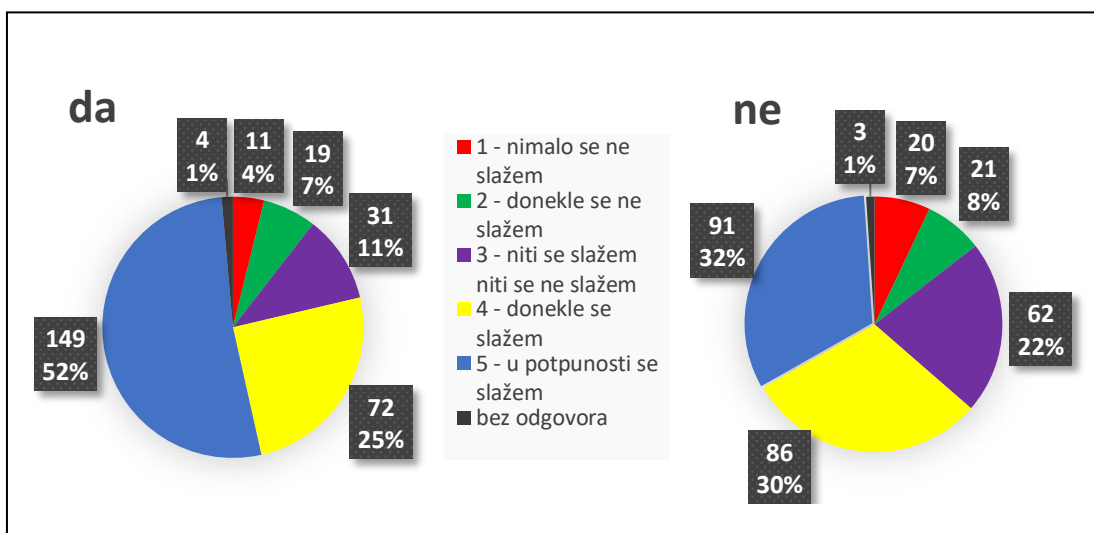

Graf 2 – usporedba stavova odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape (da) sa stavovima odgajatelja koji ih ne izrađuju i ne koriste (ne) – v20 – „Spreman sam prilagoditi se novim zahtjevima i potrebama svog posla.“

Ponovno se radi o pozitivnim stavovima prema navedenoj tvrdnji no odgajatelji koji izrađuju i koriste razvojne mape izražavaju čvršći stav u tome da su se spremni prilagoditi novim zahtjevima i potrebama svoga posla pa se u potpunost s tvrdnjom slaže 57% odgajatelja dok se istovremeno s tvrdnjom u potpunosti slaže 47% odgajatelja koji ne koriste razvojne mape.

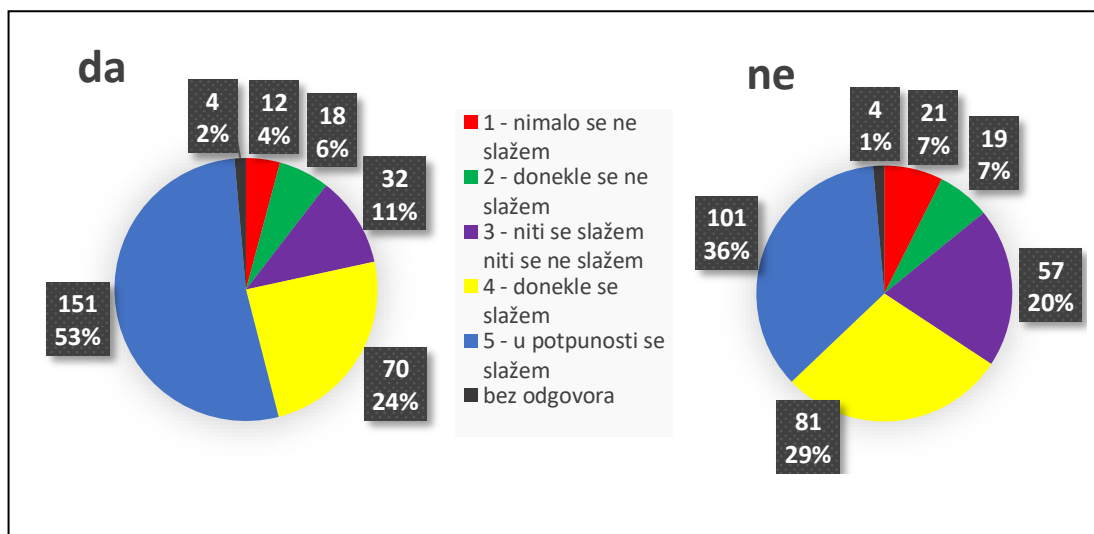
Varijable v3 do v9 odnose se na odgajateljsku procjenu koristi razvojnih mapa za odgajatelje u odnosu na razumijevanje djeteta, planiranje odgojno – obrazovnog procesa u skladu s dječjim potrebama, mogućnost samorefleksije i kolegijalne refleksije na rad, pomoć u boljem razumijevanju djeteta prilikom upisa u vrtić ili prijelaza iz jedne skupine u drugu te olakšavanje suradnje s roditeljima. Sve su tvrdnje postigle relativno visoke prosječne ocjene, a kreću se između najniže vrijednosti AS=3,672 za tvrdnju „Razvojne mape omogućavaju lakšu kolegijalnu refleksiju odgajatelja.“ i najviše vrijednosti AS=3,982 za tvrdnju „Razvojne mape pomažu odgajateljima u boljem razumijevanju djeteta.“.

Razlike u stavovima odgajatelja prikazane su sljedećim grafovima.

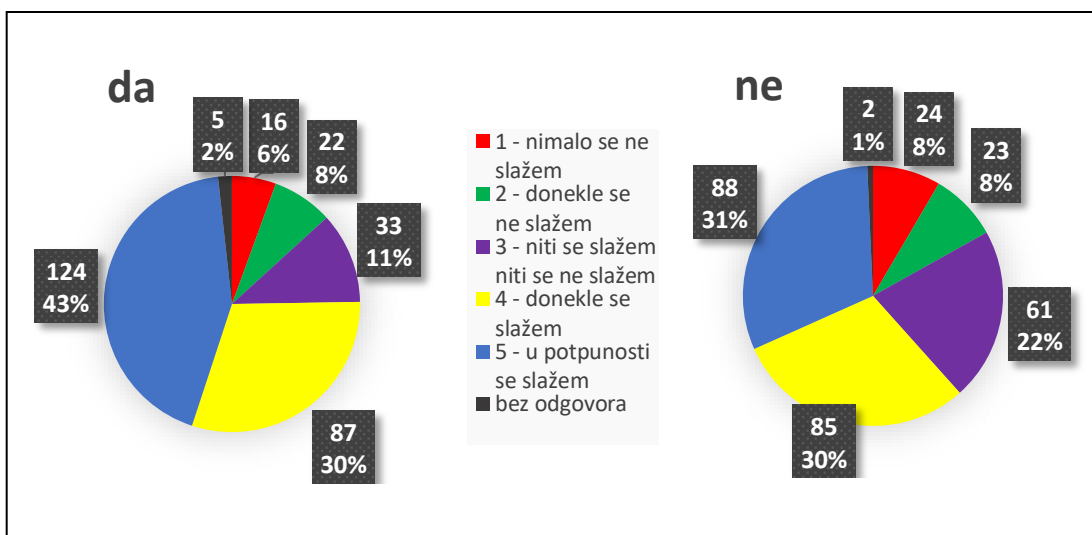
Graf 3 - usporedba stavova odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape (da) sa stavovima odgajatelja koji ih ne izrađuju i ne koriste (ne) – v3 – „Razvojne mape korisne su za odgajatelje.“

Kao što pokazuje graf, kad se radi o odgajateljima koji izrađuju i koriste razvojne mape, ukupno 77% odgajatelja (s tvrdnjama donekle se slažem – 25% i u potpunosti se slažem – 52%) mape smatra korisnima za svoj rad, dok odgajatelji koji ne koriste razvojne mape s ukupnim postotkom od 62% (donekle se slažem – 30% te u potpunosti se slažem – 32%) pretpostavljaju da bi im one u radu bile korisne. Zanimljivo je da među drugima čak njih 22% nema jasno izražen stav i bira opciju niti se slažem niti se ne slažem.

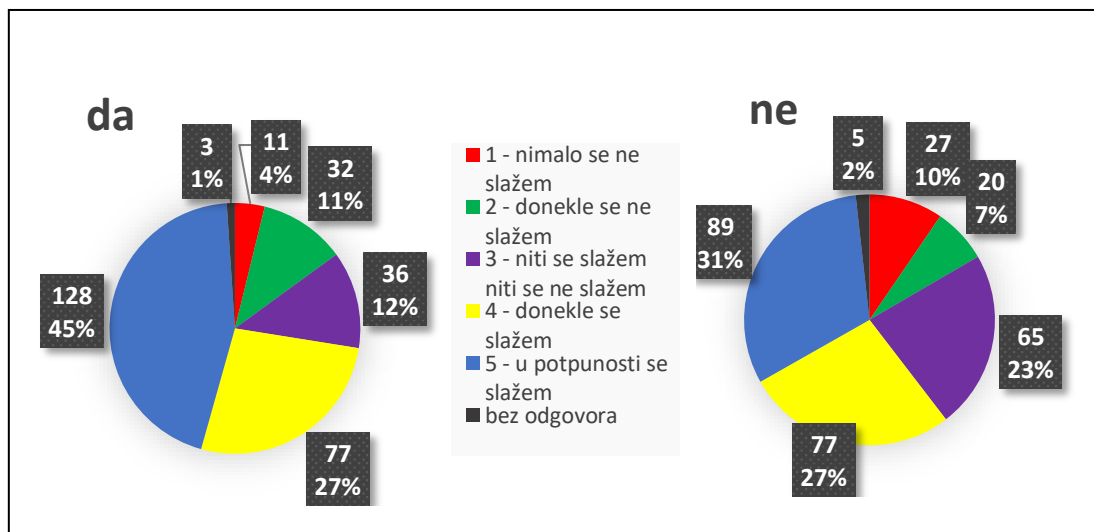
Graf 4 - usporedba stavova odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape (da) sa stavovima odgajatelja koji ih ne izrađuju i ne koriste (ne) – v4 – „Razvojne mape pomažu odgajateljima u boljem razumijevanju djeteta.“

Odgajatelji koji izrađuju i koriste razvojne mape kao jednu od njenih svrha vide mogućnost da bolje razumiju dijete. S tom tvrdnjom donekle se slaže 24% ispitanika, dok se u potpunosti s njom slaže više od pola ispitanika, čak njih 53%. Ukupno se s tvrdnjom slaže 87% ispitanika. Naspram njih, svega 65% ispitanika koji ne rade razvojne mape smatra da im one mogu pomoći u boljem razumijevanju djece.

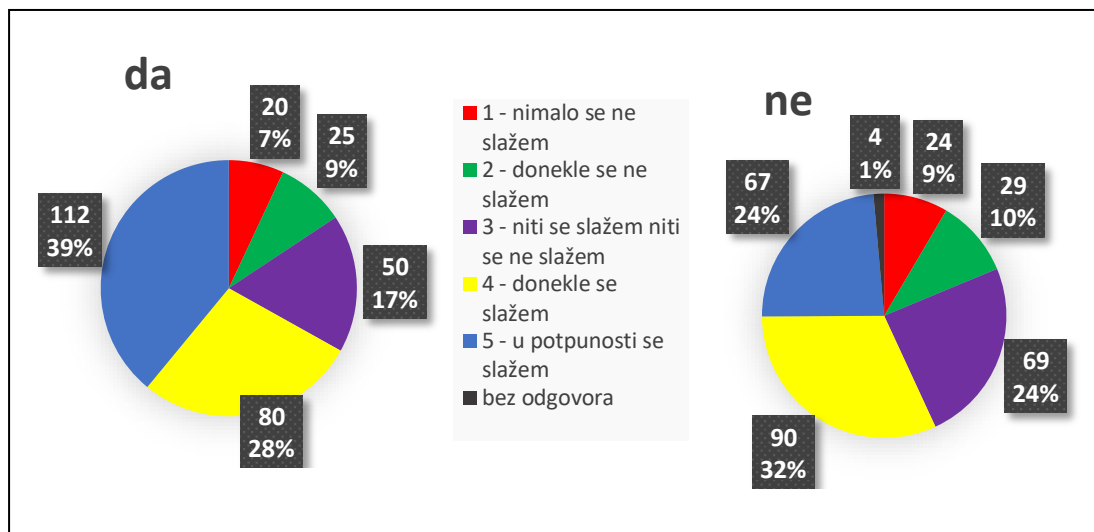
Graf 5 - usporedba stavova odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape (da) sa stavovima odgajatelja koji ih ne izrađuju i ne koriste (ne) – v5 – „Razvojne mape omogućavaju odgajateljima da planiraju aktivnosti u skladu s trenutnim dječjim znanjima, interesima i potrebama.“

Na prethodnu se tvrdnju o mogućnostima boljeg upoznavanja djeteta putem razvojnih mapa nastavlja i sljedeća tvrdnja koja kaže da odgajatelji koji koriste razvojne mape lakše i kvalitetnije planiraju aktivnosti u skladu s trenutnim dječjim znanjima, interesima i potrebama. Ne čude stoga ni rezultati prema kojima se s tom tvrdnjom slaže ukupno 73% odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape, za razliku od 61% odgajatelja koji je ne koriste. Primjećuje se i pad broja odgajatelja koji se s tvrdnjom slaže u odnosu na prethodno pitanje, što možemo protumačiti na način da planiranje i ostvarivanje aktivnosti ovise o brojnim faktorima, poput prostorno – materijalnih uvjeta te broja djece u skupini, a ne samo isključivo o poznavanju i razumijevanju djeteta.

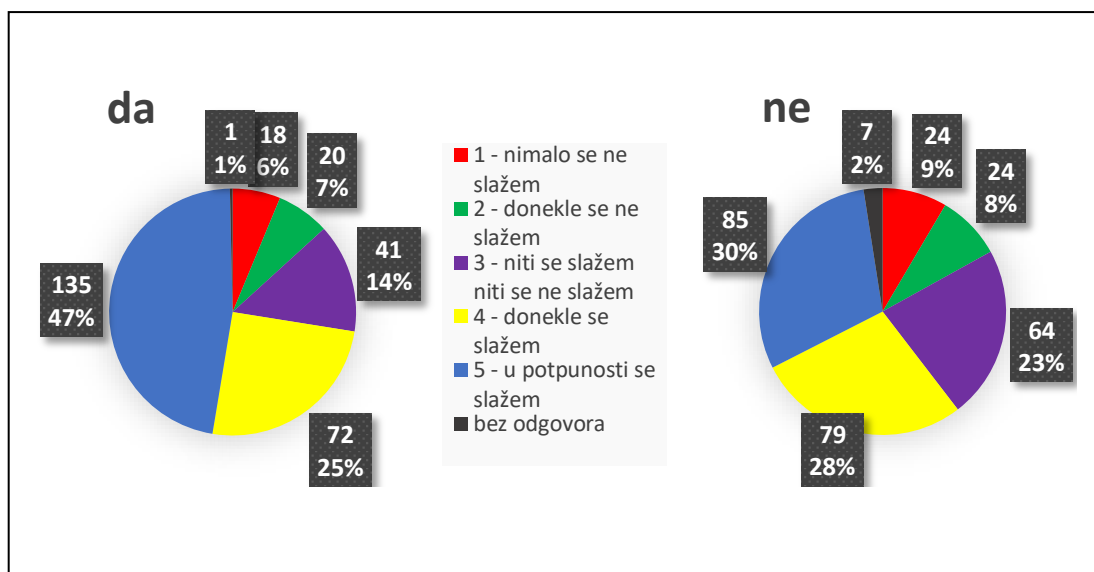
Graf 6 - usporedba stavova odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape (da) sa stavovima odgajatelja koji ih ne izrađuju i ne koriste (ne) – v6 – „Razvojne mape omogućavaju lakšu samorefleksiju odgajatelja.“

Odgajatelji koji izrađuju razvojne mape i na ovo pitanje odgovaraju pozitivnije pa tako njih nešto manje od polovice ukupnog broja, 128 (45%) izražava najveći stupanj slaganja s tvrdnjom dok se kod odgajatelja koji ne izrađuju mape radi o broju od 89 odgajatelja ili 31% ispitanika. Sadržaji koje odgajatelji prikupljaju i individualno sortiraju za svako dijete omogućavaju im da postanu svjesniji svoje pedagoške prakse i implicitne pedagogije, olakšavaju im otkrivanje tzv. „nevidljive djece“, djece koja su samostalna i socio – emocionalno uravnotežena, ne traže često pažnju i pomoć odgajatelja pa su u opasnosti da im se ne posvećuje dovoljno pažnje. Pregledom sakupljenih sadržaja odgajatelji analiziraju svoje postupke, imaju vizualno potkrepljenje za evaluaciju odgojno – obrazovnog procesa, od planiranja, provođenja do postizanja određenih ciljeva i rezultata te lakše uočavaju propuste i pogreške koje mogu ubuduće ispraviti. Istovremeno, pruža im se i mogućnost osvješćivanja kvalitetnih i profesionalnih odluka, postupaka i načina podupiranja dječjeg razvoja i učenja koje im jačaju samopouzdanje i vlastite odgajateljske kompetencije.

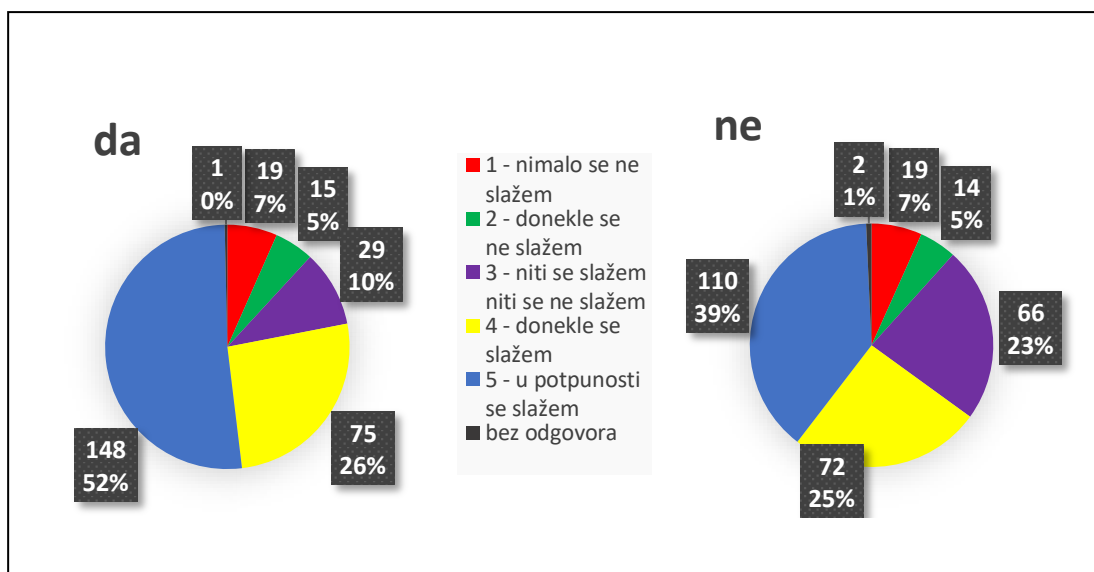
Graf 7 - usporedba stavova odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape (da) sa stavovima odgajatelja koji ih ne izrađuju i ne koriste (ne) – v7 – „Razvojne mape omogućavaju lakšu kolegijalnu refleksiju odgajatelja.“

Korištenje razvojnih mapa kao alata za provođenje kolegijalne refleksije zahtijeva iznošenje razvojnih mapa iz užeg kruga ljudi koji ga izrađuju i koriste, točnije roditelja, odgajatelja i same djece. Zato nam je ovdje zanimljivije promotriti neslaganje ili neodlučnost vezano uz tvrdnju „Razvojne mape omogućavaju lakšu kolegijalnu refleksiju odgajatelja.“. 16% odgajatelja koji izrađuju mape ne slaže se s ovom tvrdnjom, a neodlučnih je 17%, dok se kod odgajatelja koji ne koriste mape radi o 19% onih koji se s tvrdnjom ne slažu i 24% onih koji nemaju jasan stav. Prema tome možemo donijeti zaključak da 33% odgajatelja koji izrađuju razvojne mape ne vidi njihovu korist izvan same odgojne skupine, koja bi mogla proizaći iz razmjene mišljenja, ideja i stavova s drugim odgajateljima ili stručno – razvojnom službom, dok je kod onih koji mape ne izrađuju taj postotak i viši, i iznosi 43%.

Graf 8 - usporedba stavova odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape (da) sa stavovima odgajatelja koji ih ne izrađuju i ne koriste (ne) – v8 – „Razvojne mape korisne su prilikom upisa djeteta u vrtić (adaptacijskog perioda) ili pri prijelazu djeteta iz skupine u skupinu.“

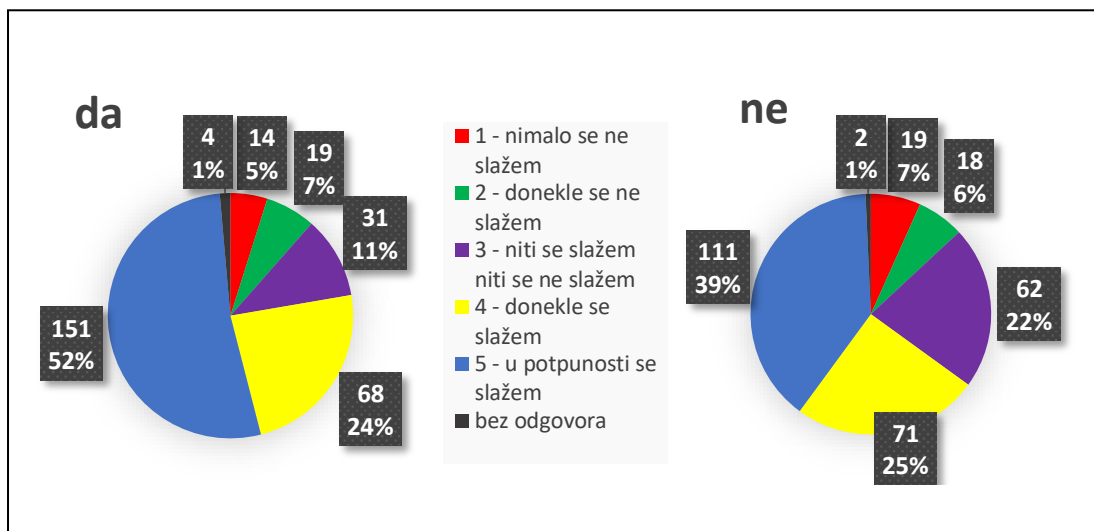
Pri upisu djece u vrtić ili prijelazu djeteta iz skupine u skupinu, odgajatelj dobiva vrlo malo informacija o samom djetetu, Pri upisu u vrtić radi se o inicijalnom intervjuu koji se većinom odnosi na podatke o djetetovim fiziološkim potrebama (hranjenje, spavanje) te određenim informacijama o djetetovoj samostalnosti, strahovima i sl. Ukoliko bi roditelj u vrijeme upisa djeteta u vrtić sa sobom donio razvojnu mapu u kojoj bi se nalazile osnovne informacije o djetetovim navikama, rutinama, interesima i potrebama, odgajatelj bi imao mogućnost skratiti vrijeme koje mu je potrebno da dijete upozna i s njim ostvari pozitivan socio – emocionalni kontakt jer bi, kao profesionalac, dobivene informacije mogao iskoristiti za zbližavanje s djetetom. Isto se odnosi i na prijelaz djeteta iz skupine u skupinu. Unatoč razgovoru između kolegica kod kojeg je dijete prethodno boravilo i kod kojeg prelazi, razvojna mapa doprinijela bi prenošenju cjelovitije, kvalitetnije i objektivnije slike o djetetu. Prepoznaje tu mogućnost 25% odgajatelja koji izrađuju razvojne mape i izjašnjavaju se stavom – donekle se slažem i gotovo polovica odgajatelja (47%) koji se izjašnjavaju stavom u potpunosti se slažem, naspram odgajatelja koji ne izrađuju razvojnu mapu od kojih se s tim donekle slaže 28% te onih koji se s tvrdnjom slažu u potpunosti, a ima ih 30%.

Graf 9 - usporedba stavova odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape (da) sa stavovima odgajatelja koji ih ne izrađuju i ne koriste (ne) – v9 – „Razvojne mape olakšavaju suradnju s roditeljima.“

Više od tri četvrtine odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape, čak njih 78%, razvojnu mapu vidi kao koristan alat koji im pomaže u suradnji s roditeljima, dok kod onih koji je ne koriste, pozitivan stav izražava 64% odgajatelja. Takvi su odgovori i očekivani jer razvojna mapa omogućava kontinuirano i objektivno praćenje djeteta kroz dulji vremenski period. Pri suradnji s roditeljima, i odgajatelji i roditelji imaju konkretne, vizualne dokaze koji potkrjepljuju stavove koje i jedni i drugi iznose o prošlom i trenutnom razvojnom statusu djeteta te olakšavaju usuglašavanje i planiranje koraka koji će u budućnosti dovesti do ostvarivanja zajedničkih ciljeva.

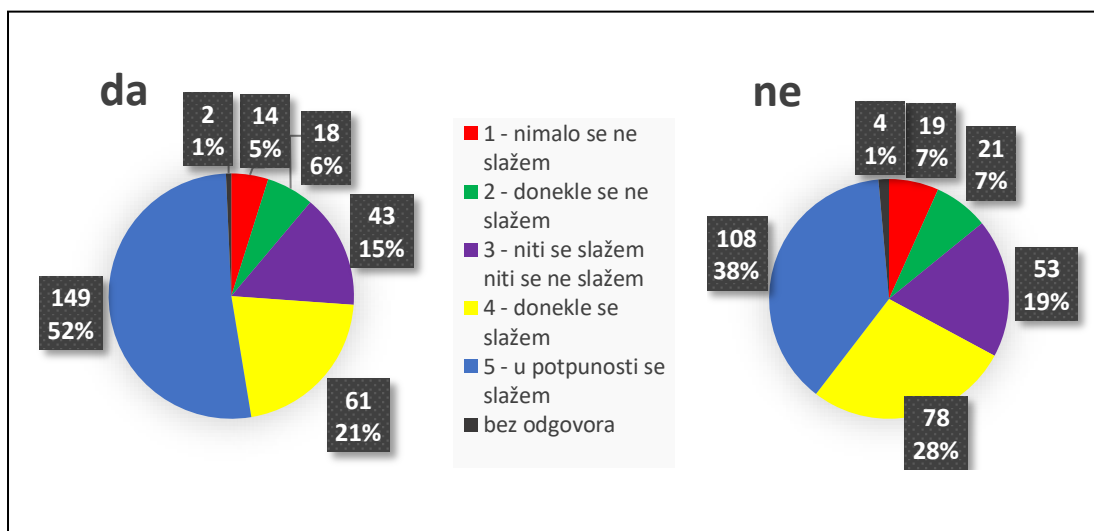
Varijable v10 i v11 odnose se na odgajateljsku procjenu koristi razvojnih mapa za roditelje. Tvrdnja „Razvojne mape pozitivno utječu na suradnju s roditeljima.“ u ukupnom je uzorku ispitanika ima AS=3,993, dok tvrdnja „Razvojna mapa treba biti dostupna na uvid i korištenje roditeljima.“ ima AS=3,972, što nam govori da se većina ispitanika s tom tvrdnjom slaže. Razlike u mišljenjima ispitanika izražene su sljedećim grafovima.

Graf 10 - usporedba stavova odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape (da) sa stavovima odgajatelja koji ih ne izrađuju i ne koriste (ne) – v10 – „Razvojne mape pozitivno utječu na suradnju s roditeljima.“

Razvojna mapa jedan je od načina koji omogućavaju da se roditelje prihvati kao ravnopravne partnere u odgojno – obrazovnom procesu. Pomoću nje dobivaju aktivan glas, izražavaju svoje mišljenje, stavove i iskustva o djeci, njihovim potrebama, mogućnostima i znanjima te ističu ono što sami smatraju najbitnijim i prioritarnim sa svoje roditeljske pozicije. Ujedno, dobivaju uvid u svakodnevni život svog djeteta u vrtiću te dokaze o kompetentnosti i profesionalnosti odgajatelja koji s njihovom djecom borave i rade. U skladu s navedenim, odgajatelji koji s tim imaju iskustva i trenutno izrađuju razvojne mape, za tvrdnju „Razvojne mape pozitivno utječu na suradnju s roditeljima.“ izražavaju stav s donekle se slažem u omjeru od 24% te u potpunosti se slažem s 52%, dok se kod onih odgajatelja koji mape ne rade njih 25% donekle slaže, a 39% u potpunosti slaže s tvrdnjom.

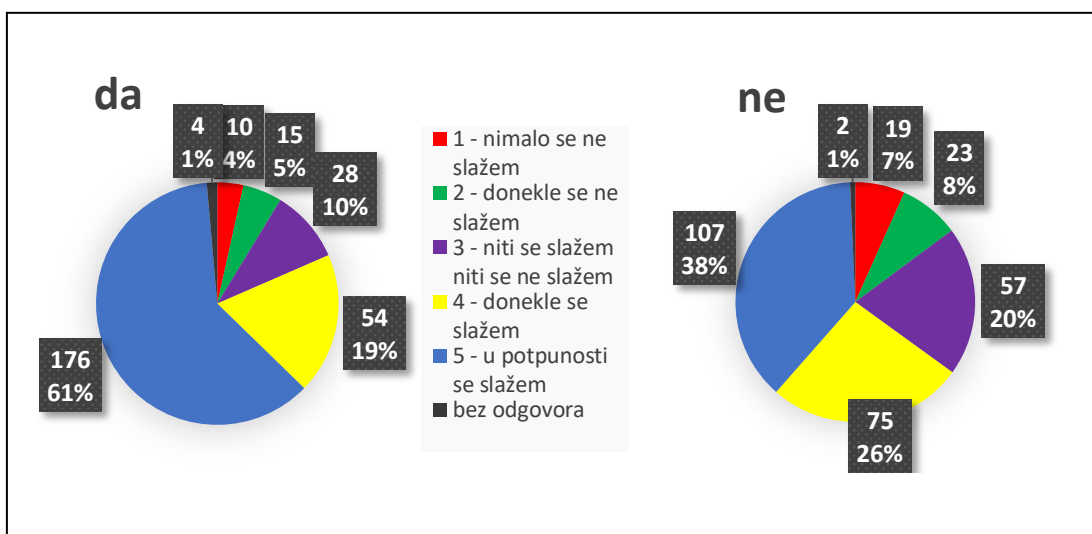

Graf 11 - usporedba stavova odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape (da) sa stavovima odgajatelja koji ih ne izrađuju i ne koriste (ne) – v11 – „Razvojna mapa treba biti dostupna na uvid i korištenje roditeljima.“

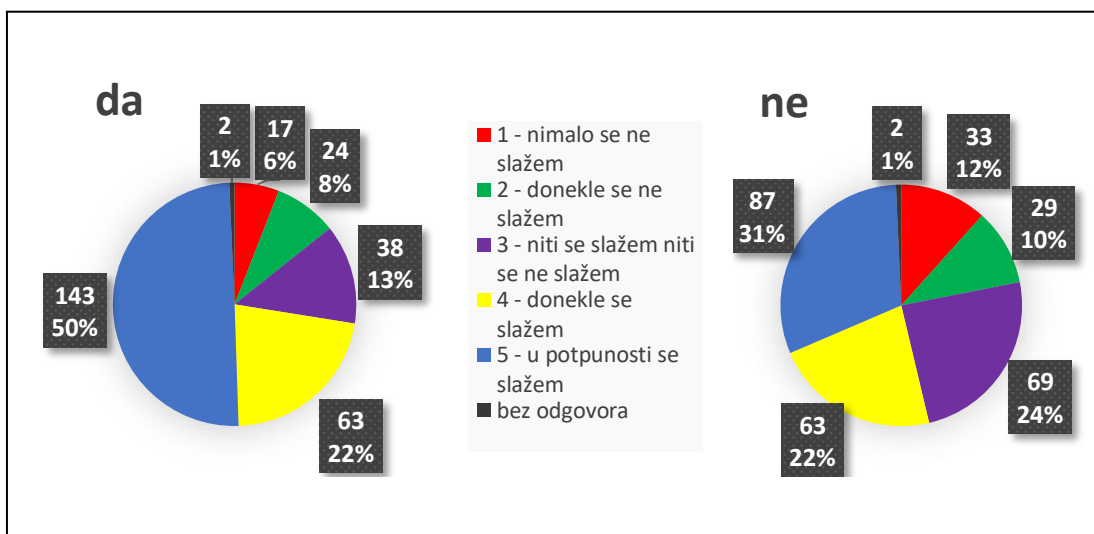
Roditeljsko pravo glasa i ravnopravan odnos u stvaranju cjelovite slike o djetetu uvidom i korištenjem razvojne mape prihvaća 73% odgajatelja koji koriste razvojne mape, naspram 66% odgajatelja koji ih ne koriste.

Varijable v12 i v13 odnose se na odgajateljsku procjenu koristi razvojnih mapa za dijete. Tvrdnja „Razvojna mapa korisna je za dijete.“ u ukupnom uzorku ispitanika ima AS=4,062, dok tvrdnja „Razvojna mapa treba biti dostupna na uvid i korištenje djeci.“ ima AS=3,765, pri čemu se i dalje govori o pozitivnim stavovima ispitanika. Razlike u mišljenjima ispitanika izražene su sljedećim grafovima.

Graf 12 - usporedba stavova odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape (da) sa stavovima odgajatelja koji ih ne izrađuju i ne koriste (ne) – v12 – „Razvojna mapa korisna je za dijete.“

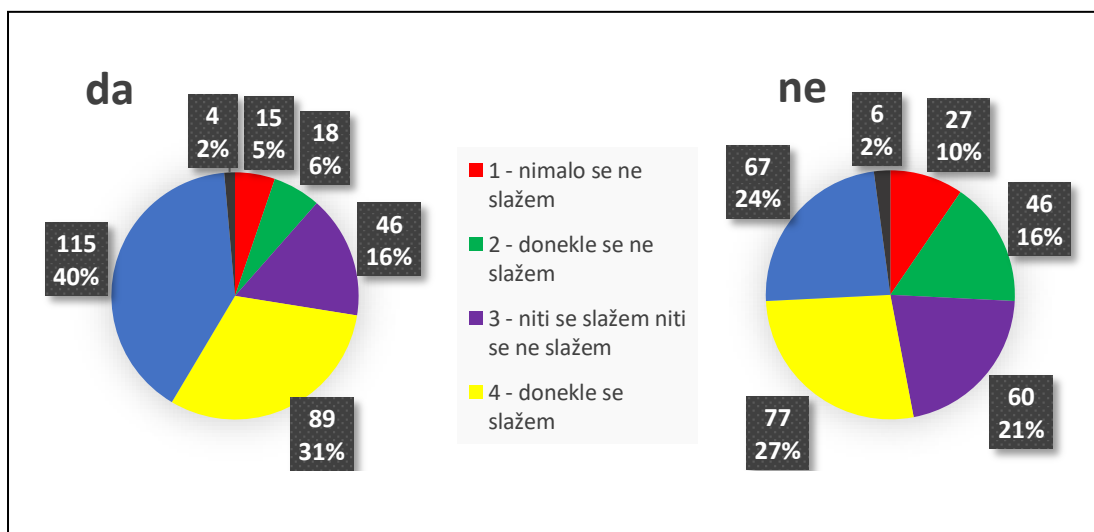
Izuzetno je zanimljiv rezultat koji pokazuje veliku razliku u najvećem stupnju slaganja s tvrdnjom „Razvojna mapa korisna je za dijete.“ – dok se s njom slaže čak 62% odgajatelja koji koriste razvojnu mapu, od ukupnog broja odgajatelja koji razvojnu mapu ne koriste, s tom se tvrdnjom slaže svega njih 38%. Čini se da je iskustvo ovdje od presudne važnosti. Odgajatelji koji u skupini imaju razvojne mape, vide načine na koje ga koristi samo dijete, načine na koje prezentiranje sadržaja razvojnih mapa pozitivno utječe na dijete kroz suradnju s roditeljima, kao i načine na koje ih odgajatelji sami koriste za unaprjeđenje življenja svakog pojedinog djeteta u vrtićkom kontekstu.

Graf 13 - usporedba stavova odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape (da) sa stavovima odgajatelja koji ih ne izrađuju i ne koriste (ne) – v13 – „Razvojna mapa treba biti dostupna na uvid i korištenje djeci.“

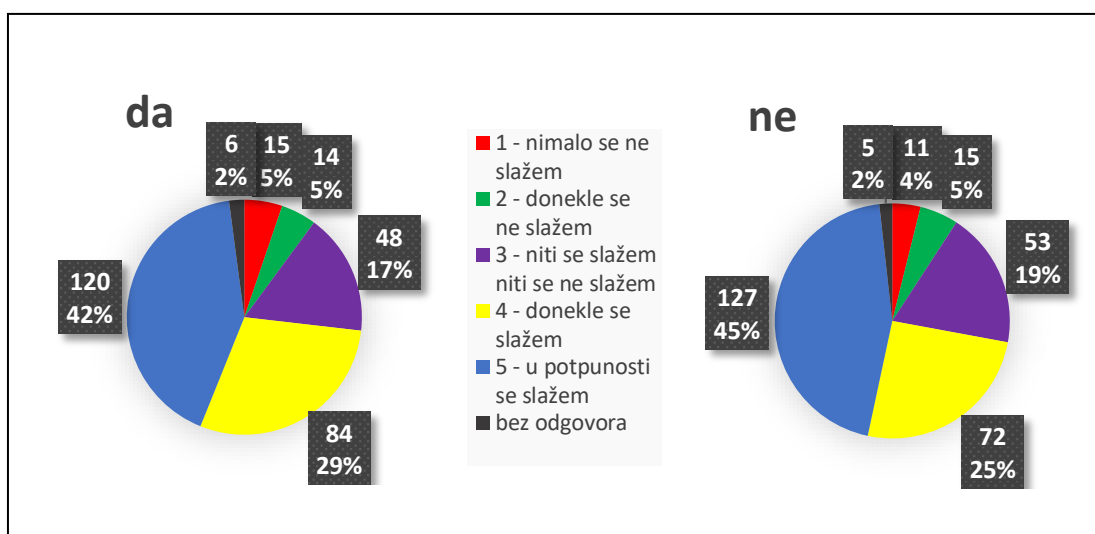
Polovica odgajatelja (50%) koji izrađuju razvojne mape snažno se slaže s tvrdnjom da bi razvojna mapa trebala biti dostupna na uvid i korištenje djeci. Možemo pretpostaviti da u svojoj praksi to doista i čine pa su i vlastitim iskustvom utvrdili ono što može pronaći u suvremenoj literaturi: dijete kroz razvojnu mapu uspoređuje svoja prethodna i sadašnja iskustva te se samoprocjenjuje. Također, otkriva učinkovite strategije učenja kojima je došlo do željenih ili zadovoljavajućih rezultata te ih i u budućnosti bira za ispunjavanje svojih ciljeva. Za razliku od njih, u navedenu tvrdnju čvrsto vjeruje samo 31% odgajatelja koji razvojne mape ne koriste.

Varijable v14 do v18 odnose se na odgajateljsku procjenu potencijalnih uzroka i izazova koji bi mogli utjecati na njihovu odluku da izrađuju i koriste razvojne mape. Razlike u mišljenjima ispitanika izražene su sljedećim grafovima.

Graf 14 - usporedba stavova odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape (da) sa stavovima odgajatelja koji ih ne izrađuju i ne koriste (ne) – v14 – „Imam jasnu predodžbu koji se materijali stavljaju u razvojnu mapu.“

Utvrđeno je da je $AS=3,682$ zbog čega se čini da većina odgajatelja nije potpuno sigurna koji se točno materijali stavljaju u razvojnu mapu. Ipak, razdvajanjem odgovora dvije skupine odgajatelja, vidi se zanimljive razlike - 26% odgajatelja koji ne izrađuju razvojne mape zbunjeno je i nesigurno oko tih materijala i strukture razvojne mape dok ih 21% ne izjašnjava jasan stav. Prema dobivenim rezultatima, moglo bi se zaključiti da je jedan od potencijalnih razloga zašto se ovaj dio odgajatelja nije odlučio na izradu razvojnih mapa skriva u neznanju i dvojabama kako zapravo s tim uopće krenuti. Ukoliko je tome tako, mjera koja bi svakako pridonijela da se nešto promijeni u pozitivnom smjeru, bila bi edukacija odgajatelja ili donošenje jasnih smjernica o sadržajima, svrsi i ciljevima razvojnih mapa koje bi služile kao nit vodilja odgajateljima koji tek kreću s njihovom izradom.

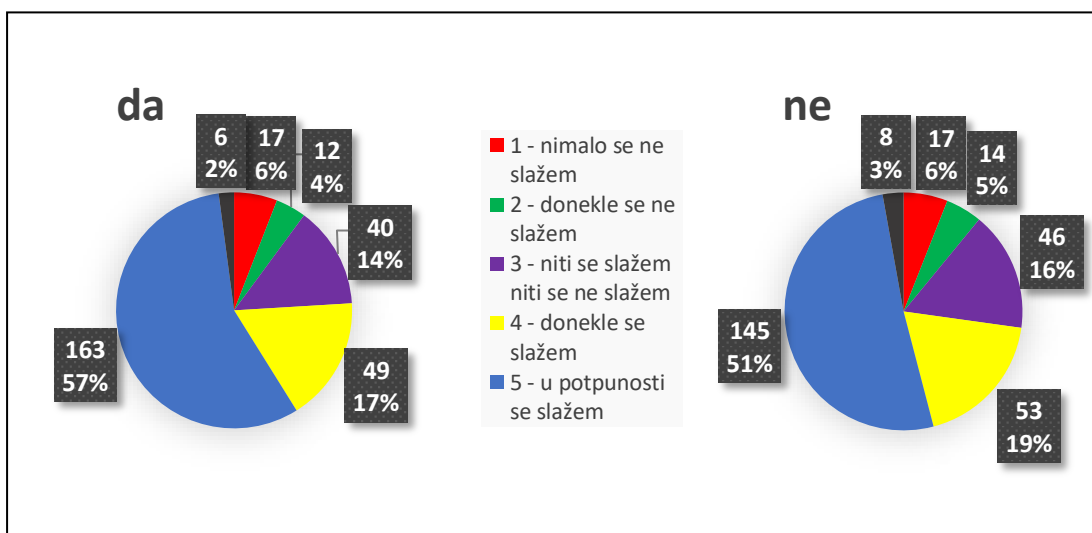

Graf 15 - usporedba stavova odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape (da) sa stavovima odgajatelja koji ih ne izrađuju i ne koriste (ne) – v15 – „Izrada razvojne mape zahtijeva previše vremena.“

Po prvi put u ovom istraživanju, odgovori odgajatelja više – manje su usuglašeni. S aritmetičkom sredinom $AS=4,018$, većina njih smatra da izrada razvojnih mapa zahtijeva previše vremena. Članak 26. Državnih pedagoških standarda predškolskog odgoja i naobrazbe (2008) propisuje poslove za koje je odgajatelj odgovoran:

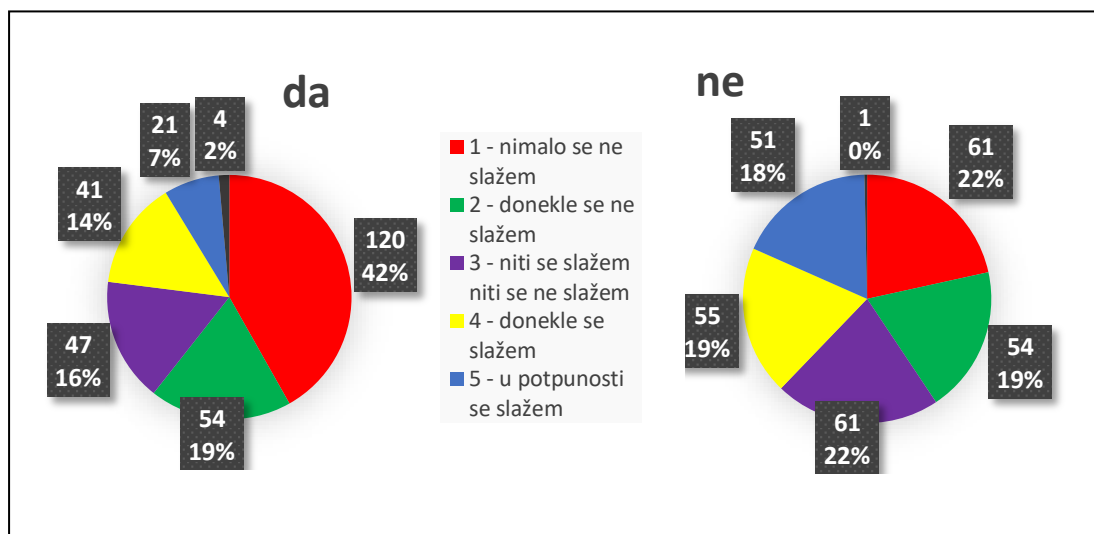
„Odgovornost je stručno osposobljena osoba koja provodi odgojno-obrazovni program rada s djecom predškolske dobi i stručno promišlja odgojno-obrazovni proces u svojoj odgojno-obrazovnoj skupini. On pravodobno planira, programira i vrednuje odgojno-obrazovni rad u dogovorenim razdobljima. Prikuplja, izrađuje i održava sredstva za rad s djecom te vodi brigu o estetskom i funkcionalnom uređenju prostora za izvođenje različitih aktivnosti. Radi na zadovoljenju svakidašnjih potreba djece i njihovih razvojnih zadaća te potiče razvoj svakoga djeteta prema njegovim sposobnostima. Vodi dokumentaciju o djeci i radu te zadovoljava stručne zahtjeve u organizaciji i unapređenju odgojno-obrazovnog procesa. Suraduje s roditeljima, stručnjacima i stručnim timom u dječjem vrtiću kao i s ostalim sudionicima u odgoju i naobrazbi djece predškolske dobi u lokalnoj zajednici. Odgovoran je za provedbu programa rada s djecom kao i za opremu i didaktička sredstva kojima se koristi u radu.“

Vidljivo je da se radi o brojnim obavezama i odgovornostima, a izrada razvojnih mapa svakako je još jedna dodatna aktivnost koju je potrebno uklopiti u svakodnevni raspored. Uz to, teorija potvrđuje da je, ako ništa, na početku izrade razvojnih mapa potrebno ulagati više vremena kako bi se stekle vještine kojima će se kasnije vješto bilježiti dječji rast i razvoj. Uzevši sve u obzir, ne čudi ujednačen stav odgajatelja na navedenu tvrdnju.

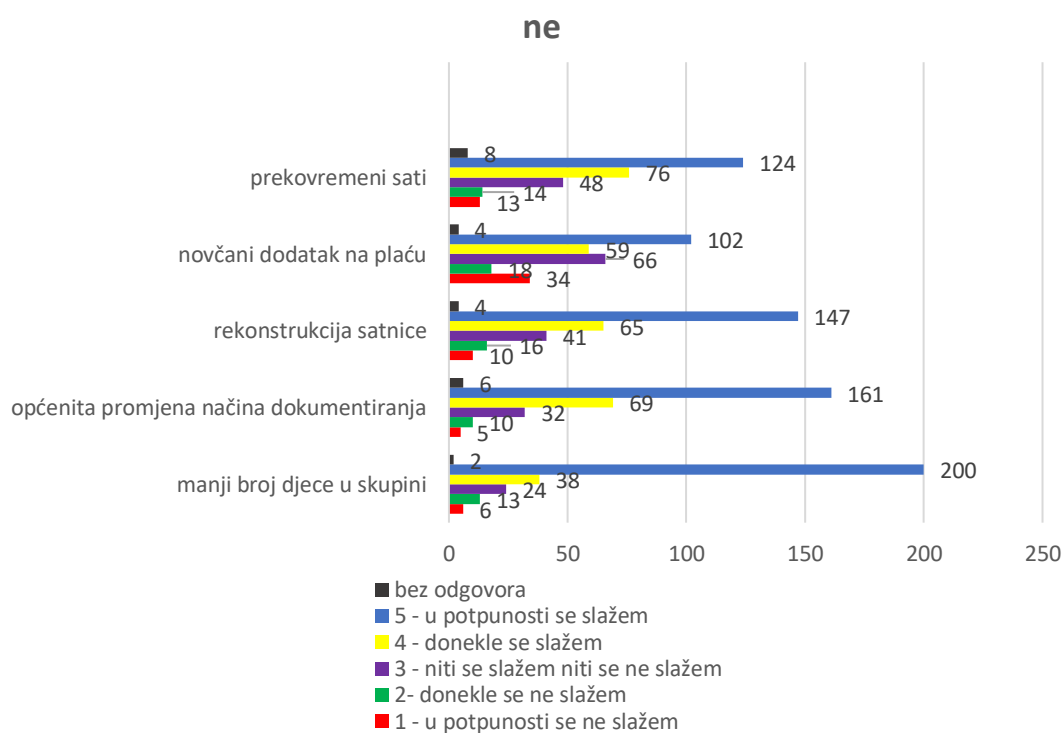
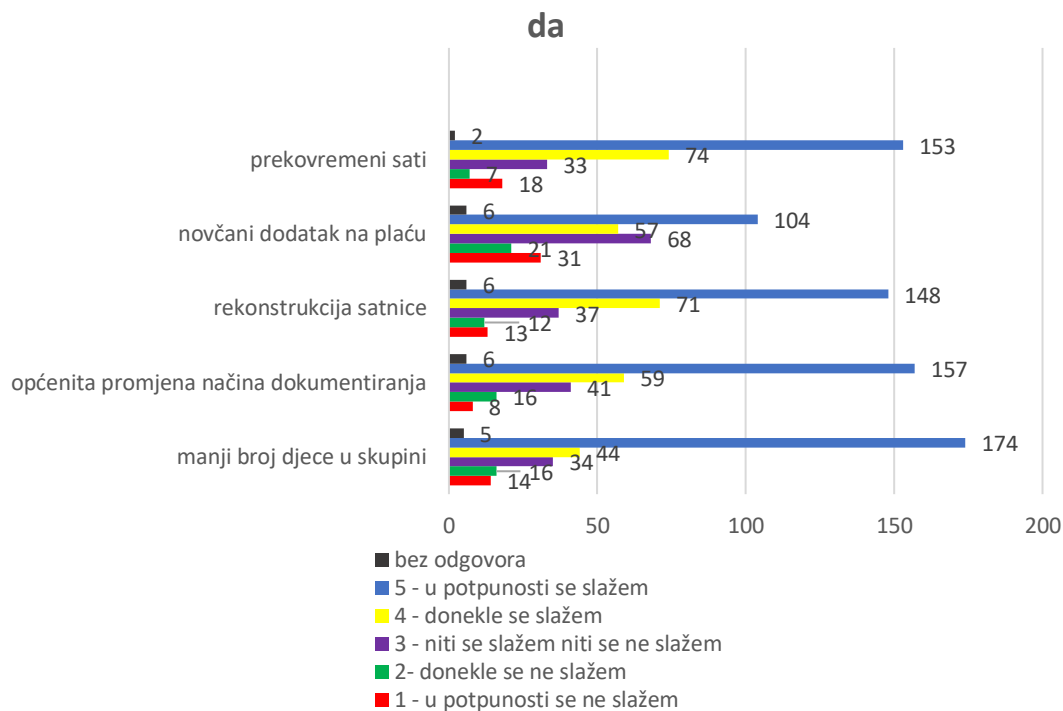
Graf 16 - usporedba stavova odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape (da) sa stavovima odgajatelja koji ih ne izrađuju i ne koriste (ne) – v16 – „Izrada razvojne mape nije adekvatno nagrađena.“

Vrlo mali broj odgajatelja smatra da je izrada razvojne mape adekvatno nagrađena – kod onih koji rade razvojne mape radi se o 10%, a kod onih koji ih ne rade 11% odgajatelja, što je podjednak broj ispitanika. I ostali se postoci otprilike ujednačeni pa tako najveći stupanj slaganja s tvrdnjom „Izrada razvojne mape nije adekvatno nagrađena.“ izražava 57% odgajatelja koji rade mape, kao i 51% onih koji ih ne rade. Svi ispitanici većinom se slažu (AS=4,122) – izrada razvojne mape zahtjevan je zadatak koji bi trebalo adekvatno nagraditi.

Graf 17 - usporedba stavova odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape (da) sa stavovima odgajatelja koji ih ne izrađuju i ne koriste (ne) – v17 – „Osobno osjećam otpor prema izradi razvojnih mapa.“

Tvrdnja „Osobno osjećam otpor prema izradi razvojnih mapa.“ izražava osobni stav odgajatelja koji je u početku istraživanja zamišljen tako da ne mora nužno biti potkrijepljen niti teorijom niti praksom samog odgajatelja. Ipak, pokazalo se da iskustvo čini razliku pa je ovdje vidljiva razlika u mišljenima odgajatelja - 42% odgajatelja koji rade mape ne osjeća nikakav otpor prema takvoj vrsti dokumentiranja, 19% donekle ne osjeća otpor dok ih je 16% ravnodušno. Stavovi odgajatelja koji ne rade mape donekle su ujednačeni po svim stupnjevima slaganja. Zanimljivo bi bilo ispitati, koji je razlog da odgajatelji koji osjećaju otpor, i dalje izrađuju razvojne mape iako takva vrsta dokumentiranja nije zakonski propisana, kao što bi bilo zanimljivo vidjeti i što sprečava odgajatelje koji ne osjećaju otpor prema razvojnim mapama, da krenu s njihovom izradom.

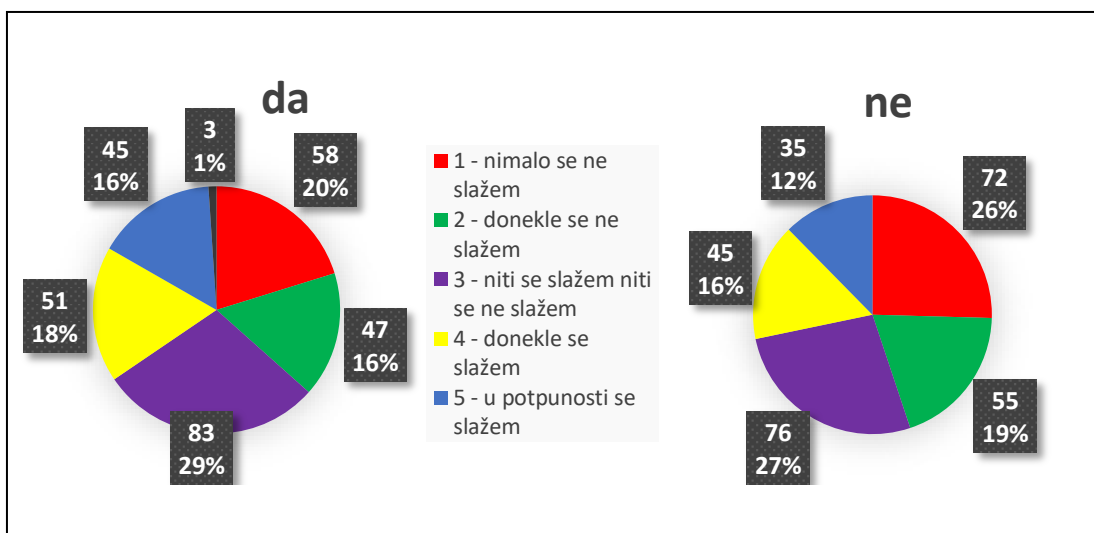

Graf 18 - usporedba stavova odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape (da) sa stavovima odgajatelja koji ih ne izrađuju i ne koriste (ne) – v18 – „Smatram da za izradu i korištenje razvojnih mapa odgajateljima treba osigurati: a) stimulaciju u vidu prekovremenih sati; b) stimulaciju u vidu novčanog dodatka na plaću; c) rekonstrukciju satnice odgajatelja, d) općenitu promjenu načina na koji se dokumentira odgojno – obrazovni proces, e) manji broj djece u skupini“

Tvrdnja „Smatram da za izradu i korištenje razvojnih mapa odgajateljima treba osigurati: a) stimulaciju u vidu prekovremenih sati; b) stimulaciju u vidu novčanog dodatka na plaću; c) rekonstrukciju satnice odgajatelja, d) općenitu promjenu načina na koji se dokumentira odgojno – obrazovni proces, e) manji broj djece u skupini“ za cilj je imala ispitati motivaciju odgajatelja za izradu razvojnih mapa. Međutim, kao što je vidljivo, odgajatelji obje skupine u podjednakom su se broju složili sa svim navedenim oblicima motivacije. Kao glavni vid nagrade vide manji broj djece u skupini, sljedeća je općenita promjena načina na koji se dokumentira odgojno – obrazovni proces pa rekonstrukcija postojeće satnice odgajatelja, stimulacija u vidu prekovremenih sati dok je na začelju kao najmanje birana opcija stimulacija novčanim dodatkom na plaću. Dobiveni odgovori upućuju na činjenicu da postojeći zakoni i propisi vezani uz organizaciju rada te načine dokumentiranja i organizacije satnice nisu u skladu s potrebama suvremenih odgajatelja i da bi odgajatelji kao predstavnici praktičara, profesori i istraživači kao predstavnici suvremene teorije dječjeg odgoja i obrazovanja u ranoj i predškolskoj dobi te predstavnici zakona zajednički trebali poraditi na rekonstrukciji postojećih modela dokumentiranja i raspodjele poslova odgajatelja.

Posljednji dio upitnika odnosi se na pojedine karakteristike i vjerovanja samih odgajatelja koja mogu više ili manje djelovati na njihovu odluku o izradi i korištenju razvojnih mapa. Dvije od tvrdnji iz posljednjeg dijela („Spreman sam prilagoditi se novim zahtjevima i potrebama svog posla.“ i „Vjerujem u vrijednost individualnog pristupa u radu s djecom.“) već smo spomenuli ranije, a ovdje je zanimljivo istaknuti odgovore odgajatelja na tvrdnju „Mislim da je postojeća dokumentacija u predškolskim ustanovama dovoljna za praćenje razvoja, potreba, znanja, interesa i talenata djece.“

Graf 19 - usporedba stavova odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape (da) sa stavovima odgajatelja koji ih ne izrađuju i ne koriste (ne) – v23 – „Mislim da je postojeća dokumentacija u predškolskim ustanovama dovoljna za praćenje razvoja, potreba, znanja, interesa i talenata djece.“

Nastavno na prethodnu tvrdnju, i ova je pokazala da je dio odgajatelja nezadovoljan postojećim načinima praćenja i dokumentiranja dječjeg rasta i razvoja koji nikako ne ide ukorak s Kurikulumom ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, a koji ističe individualnost i posebnost svakog djeteta. S udjelom od 36% time su nezadovoljni odgajatelji koji koriste razvojne mape, dok je kod onih koji ih ne koriste udio i veći i iznosi 45%. Nešto manje od trećine odgajatelja i s jedne i s druge strane izjasnilo se nejasnim stavom (29 naspram 27%).

Za potrebe testiranja hipoteza konstruirana je kompozitna varijabla pozitivnih preferencija prema korištenju razvojnih mapa (V1- V14).

Osnovne deskriptivne vrijednosti kompozitne varijable pozitivnih preferencija prema korištenju razvojnih mapa prikazan je u tablici 7.

Tablica 7 - Descriptive Statistics

	Range	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Skewness		Kurtosis	
	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
Komp Valid N (listwise)	4,00	1,00	5,00	3,9442	,92564	-1,048	,107	,564	,214

Dakle, riječ je o pozitivnim preferencijama odgajatelja obuhvaćenih ovim istraživanjem prema korištenju razvojnih mapa budući da je AS=3.942. Sukladno riječ je o lijevo asimetričnoj distribuciji te o umjereno leptokurtičnoj distribuciji (homogena obilježja).

Prema H1 pretpostavljeno je da odgajatelji koji koriste razvojne mape imaju pozitivniji stav o razvojnim mapama od onih koji ih ne koriste.

Za testiranje H1 korišten je parametrijski test (tablica 8).

Tablica 8 - Independent Samples Test

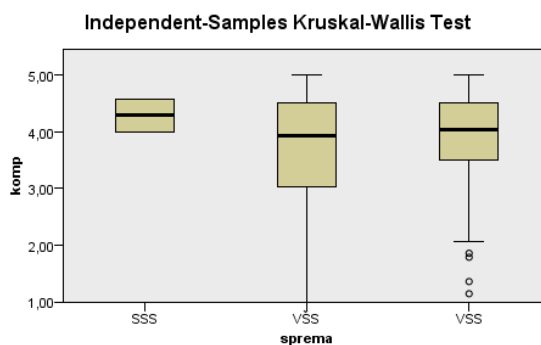
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	T	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
komp	Equal variances assumed	2,768	,097	4,731	515	,000	,37746	,07979	,22071	,53421
	Equal variances not assumed			4,727	508,702	,000	,37746	,07986	,22057	,53435

Iz rezultata t-testa vidljivo je da odgajatelji koji koriste izrađuju i koriste razvojne mape imaju statistički značajno pozitivniji stav o mapama od onih odgajatelja koji ih ne izrađuju i ne koriste. Razlika u mišljenju, moguće, proizlazi iz činjenice da sadržaj razvojne mape nije propisan i samim time odgajateljima predstavljaju izazov i izlazak

iz zone komfora. Njihova izrada zahtijeva, barem u startu, dodatan trud i ulaganje više vremena koje često nadilazi redovnu satnicu odgajatelja te je izrađuju u svoje privatno vrijeme. Odgajatelji koji su se upustili u „avanturu“ izrade razvojnih mapa prošli su početne izazove i pronašli načine njihova vođenja koji su funkcionalni i prilagođeni njihovim potrebama te su, prelaženjem početnih prepreka, usmjereniji na prednosti i koristi koje razvojna mapa donosi svim sudionicima odgojno – obrazovnog rada nego na izazove koje je potrebno u startu savladati.

H 2 hipotezom pretpostavljeno je da postoji povezanost između stručne spreme odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape i njihove preferencije prema korištenju razvojnih mapa.

Za testiranje H2 korišten je neparametrijski Kruskal Wallis H test zbog nehomogenosti varijanci subuzoraka na zavisnoj varijabli te zbog disproporcije veličine subuzoraka (slika 1).

Total N	255
Test Statistic	1,667
Degrees of Freedom	2
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,435

1. The test statistic is adjusted for ties.
2. Multiple comparisons are not performed because the overall test does not show significant differences across samples.

Slika 1 Kruskal – Wallis Test – povezanost preferencija odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape prema razvojnim mapama i njihove stručne spreme

Sukladno rezultatima Kruskal Wallis H testa ne postoji razlika između stručne sprema ispitanika i njihove preferencije prema razvojnim mapama.

H3 hipotezom pretpostavljeno je da postoji povezanost između staža ispitanika koji izrađuju i koriste razvojne mape i njihove preferencije prema korištenju razvojnih mapa. Rezultati bivarijatne korelacijske analize (Spearman) prikazane su u tablici 9.

Tablica 9 - Correlations

			Staž	Komp
Spearman's rho	Staž	Correlation Coefficient	1,000	-,088
		Sig. (2-tailed)	.	,158
		N	283	256
	Komp	Correlation Coefficient	-,088	1,000
		Sig. (2-tailed)	,158	.
		N	256	256

Dakle, ne postoji povezanost između staža ispitanika i njihove preferencije prema korištenju razvojnih mapa.

H4 hipotezom pretpostavljeno je da postoji povezanost između broja djece upisanih u vrtićku skupinu onih ispitanika koji koriste razvojne mape i njihove preferencije prema korištenju razvojnih mapa.

Rezultati bivarijatne korelacijske analize (Spearman) prikazane su u tablici 10

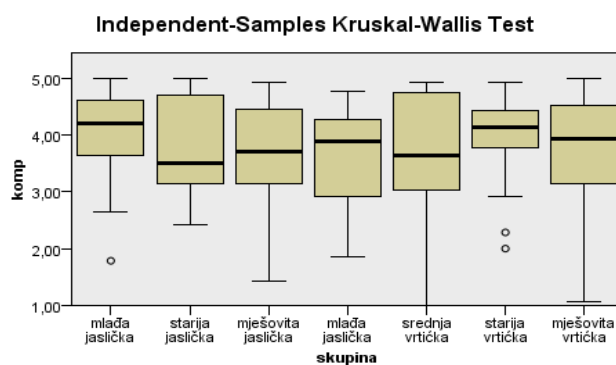
Tablica 10 – Correlations

			Komp	broj djece
Spearman's rho	Komp	Correlation Coefficient	1,000	-,019
		Sig. (2-tailed)	.	,764
		N	256	256
	broj djece	Correlation Coefficient	-,019	1,000
		Sig. (2-tailed)	,764	.
		N	256	282

Kao što je vidljivo u tablici 10 ne postoji povezanost između broja djece upisane u vrtićku skupinu odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape i njihove preferencije prema korištenju razvojnih mapa.

H5 hipotezom pretpostavljeno je da postoji razlika između vrste i strukture skupine u kojoj odgajatelji rade i njihove preferencije prema razvojnim mapama.

Za testiranje H5 korišten je neparametrijski Kruskal Wallis H test (slika 2).

Total N	256
Test Statistic	6,005
Degrees of Freedom	6
Asymptotic Sig. (2-sided test)	,423

1. The test statistic is adjusted for ties.
2. Multiple comparisons are not performed because the overall test does not show significant differences across samples.

Slika 2 - Kruskal Wallis H test - povezanost preferencija odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape prema razvojnim mapama te vrste i strukture skupine u kojoj odgajatelji rade

Sukladno rezultatima odbacuje se H 5 jer ne postoji statistički značajna povezanost između vrste i strukture skupine u kojoj odgajatelji rade i njihove preferencije prema razvojnim mapama.

Kao što su pokazali rezultati H2 do H5, odgajatelji koji izrađuju i koriste razvojne mape ne razlikuju se statistički u preferencijama prema razvojnim mapama s obzirom na razinu obrazovanja, staž, broj djece upisane u skupinu te vrstu i strukturu skupine u kojoj rade. Moguće je to objasniti ukoliko se u obzir uzme činjenica da razvojne mape kao oblik dokumentiranja nisu zakonski propisane ni obavezne, zbog čega je većina odgajatelja koja se na njihovo izrađivanje i korištenje odlučila, vođena vlastitom intrinzičnom motivacijom. Njihova odluka, za pretpostaviti je, nastala je na temelju drugačijeg razumijevanja suvremenog načina odgoja i obrazovanja djece te potpore njihovom optimalnom razvoju, kao i nezadovoljstva postojećim vrstama dokumentacije i načinima dokumentiranja koji im ne omogućavaju odgovarajuće praćenje i razumijevanje djece radi zadovoljavanja njihovih potreba i osiguravanja uvjeta kako bi svatko od njih postigao svoj puni odgojno-obrazovni potencijal. Jednom kad su se odgajatelji odlučili upustiti u izradu i korištenje razvojnih mapa, iskustvo ih je učvrstilo u njihovim teorijama o koristima razvojnih mapa za djecu, roditelje i odgajatelje same, otkud proizlazi i razlika u stavovima u vezi razvojnih mapa između odgajatelja koji razvojne mape koriste i onih koji ih ne koriste. Ove bi pretpostavke svakako vrijedilo provjeriti u nekom budućem istraživanju.

5. ZAKLJUČAK

Razvojna mapa ne bi trebala služiti rutinskom prikupljanju različitih materijala i informacija o pojedinom djetetu. Dodatno prikupljanje papirologije, čiju svrhu odgajatelji ne razumiju, stvara frustriranost i otpor. Svoju svrhu razvojna mapa može ispuniti samo i jedino ako se koristi za više ciljeve: razumijevanje svakog djeteta, uzimajući u obzir njegovu socio – kulturnu pozadinu; planiranje poticaja, sadržaja i aktivnosti kojima će osigurati jednake šanse za sve i maksimalno postizanje dječjih potencijala; mogućnost djeteta za samorefleksiju i refleksiju s vršnjacima i odraslim osobama. Tek tada vrijeme uloženo u izradu razvojnih mapa imat će smisla svima koji su u njenu izradu uključeni: djeci, roditeljima i ponajviše odgajateljima.

Naglasak je razvojnih mapa na isticanju pozitivnog i najboljeg što dijete u određenom periodu zna i može učiniti, a ne isticanju slabosti i nedostataka. Razvojne mape ne bi se trebale koristiti za međusobno uspoređivanje djece, njihovo etiketiranje, grupiranje ili stvaranje bilo kakvih predrasuda o njima, kao što se to ne radi ni bez razvojnih mapa. Pri korištenju razvojnih mapa fokus odgajatelja, usporedbom trenutnih radova i postignuća u odnosu na ona prethodna, preusmjerava se na dječje snage i napredak koji je postiglo tijekom vremena umjesto na zabrinutost oko brzine napretka i očekivanih mogućnosti i dostignuća, propisanih stručnom literaturom.

Dakle, razvojna mapa pruža nam ključne informacije o dječjem razvoju. Pomaže nam ne samo da gledamo dijete nego da ga stvarno i vidimo; ne samo da ga slušamo nego da ga uistinu i čujemo; ne samo da ga promatramo nego da ga istinski razumijemo. Omogućava nam da razumijemo način na koji djeca doživljavaju svijet oko sebe.

Dokumentiranje je vrijedan alat koji nam omogućava da razumijemo, ali i mijenjamo i unaprjeđujemo odgojno – obrazovni proces. Procjena trenutnih dječjih sposobnosti, znanja i vještina trebala bi biti polazišna točka za planiranje budućih sadržaja i aktivnosti te općenito predškolskog kurikulumu.

S obzirom na zajednički cilj odgajatelja i roditelja, nužno je u izradu razvojne mape uključiti roditelje. Preuzimanjem aktivne uloge, roditelji odgajateljima pružaju informacije o svom viđenju djeteta, njegovih karakteristika, posebnosti, sklonosti, interesa, jakih i slabih strana, dok, s druge strane, roditelji kroz razvojnu mapu dobivaju mogućnost uvida u veliki dio dječjeg života kojem iz različitih razloga ne mogu prisustvovati.

Odgajatelj putem razvojne mape dokumentira napredak i promjene u djetetovom životu od jaslica do polaska u školu, otkriva, podržava i potiče razvoj dječjih interesa, talenata i stilova učenja, planira pružanje podrške svoj djeci, a posebno onoj s teškoćama u razvoju, dobiva mogućnost za intervencije u prostoru u skladu s trenutnim dječjim potrebama i sposobnostima te uvid u vlastiti rad i učinke koje njegova praksa ima na razvoj djeteta.

I dijete dobiva mogućnost da se njegov glas čuje. Putem razvojne mape može jasno izraziti svoja mišljenja, stavove, teorije i zaključke te razjasniti sve nedoumice i nesporazume koje mogu proizaći iz pretpostavki odraslih osoba. Razvojne mape omogućavaju djetetu da osvijesti vlastiti proces učenja i napredak tijekom vremena te da objektivno procijeni svoja postignuća i uspjehe, kao i da analizira svoje neuspjehe te pronade novi put do postizanja zadovoljavajućih rješenja.

Istraživanje o preferencijama prema razvojnim mapama provedeno na uzorku od 570 odgajatelja djece rane i predškolske dobi u Republici Hrvatskoj pokazalo je da postoje značajnije razlike u stavovima prema koristima razvojnih mapa između odgajatelja koji izrađuju i koriste razvojne mape i onih koji ih ne izrađuju i ne koriste. Samo iskustvo pri tom je od velike važnosti – odgajatelji koji mape koriste neprekidno dobivaju povratne informacije o koristima i vrijednosti razvojnih mapa u njihovom radu, kako za njih same, tako i za djecu i roditelje, pa stoga o njima imaju i pozitivniji stav.

Analiza strukture odgajatelja koji koriste razvojne mape pokazala je da obrazovanje, staž, broj djece upisane u skupinu kao i vrsta, odnosno struktura skupine u kojoj odgajatelji rade ne utječu na njihove preferencije o razvojnim mapama. Moguće je da to proizlazi iz činjenice da razvojne mape nisu službeni oblik dokumentiranja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju i njihova izrada ovisi o želji i volji samih odgajatelja. Za pretpostaviti je da su oni za to intrinzično motivirani i samim time njihovi su pozitivni stavovi prema razvojnim mapama donekle usuglašeni.

Istraživanje je pokazalo i potrebe za uvođenjem određenih promjena u organizaciji odgoja i obrazovanja djece rane i predškolske dobi u Hrvatskoj. Prvenstveno, dio odgajatelja nije zadovoljan postojećim načinima i vrstama dokumentiranja odgojno – obrazovnog procesa koji im ne omogućavaju individualni pristup ni dublje razumijevanje djece. Razvojne mape, s pozitivnim preferencijama većine ispitanika istraživanja pokazuju da bi se potencijalno rješenje moglo naći upravo u njihovom vođenju i korištenju u ustanovama za rani i predškolsko odgoj i obrazovanje. U uzorku

odgajatelja koji razvojne mape ne izrađuju i ne koriste vidljivo je da odgajatelji često svoj stav izražavaju ocjenom 3 – niti se slažem niti se ne slažem. Nedostatak jasnog stava moguće je posljedica neznanja o svrsi i ciljevima razvojnih mapa kao i nedostatka iskustva u njihovom korištenju. Za postizanje zadovoljavajućih rezultata potrebno je educirati odgajatelje i dati im opće smjernice o izradi razvojnih mapa. Potrebno je osigurati i pridržavanje propisa Državnih pedagoških standarda, donesenih 2008., koji navode optimalan broj djece u skupinama ovisno o njihovoj dobi, a koji se u dijelu Hrvatske još uvijek ne poštuju, čime je narušena kvaliteta odgojno – obrazovnog procesa. Kako je svoje potrebe izrazila većina odgajatelja, potrebno je razmisliti i o sustavu pozitivnog vrednovanja odgajateljskog truda i vremena koje ulažu u ovakav oblik dokumentiranja.

Ovo je istraživanje otvorilo i brojna druga pitanja koja su moguće smjernice za daljnje propitkivanje tematike. Jedno se od njih odnosi na istraživanje prediktora odgajateljske uključenosti u izradu i korištenje razvojnih mapa. Osim toga, vrijedilo bi ispitati zašto odgajatelji koji izrađuju i koriste razvojne mape, a o njima imaju negativan stav i dalje ustraju u njihovoj izradi, i ovisi li to o vanjskim uvjetima i potrebama posla koji je propisan internim aktom pojedine ustanove za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Nasuprot tome, što je ono što sprečava odgajatelje koji imaju pozitivan stav o razvojnim mapama, a ne rade ih, da ih počnu izrađivati i koristiti? Kada se radi o odgajateljima koji izrađuju razvojne mape, zanima nas što im je bila motivacija da se uključe u takav oblik dokumentiranja dječjeg rasta i razvoja, gdje su pronašli informacije kako voditi razvojne mape, koji su sadržaji i materijali koje smatraju sastavnim dijelovima razvojnih mapa i na koje ih sve načine koriste. Uistinu, ovo je istraživanje samo početak dobivanja dubljeg uvida u suvremeni način dokumentiranja dječjeg rasta i razvoja putem razvojnih mapa.

LITERATURA

- Alcock, S. Pedagogical documentation: Beyond observations na adresi <https://www.semanticscholar.org> (13.5.2019.)
- Bowne, M., Cutler, K., DeBates, D., Gilkerson, D., Stremmel, A. Pedagogical documentation and collaborative dialogue as tools of inquiry for pre-service teachers in early childhood education: An exploratory narrative na adresi <https://eric.ed.gov> (13.5.2019.)
- Campbell, T. A., Brownlee, A., Renton, C. A. Pedagogical Documentation: Opening windows onto Learning na adresi www.edu.gov.on.ca (13.5.2019.)
- Child Care Initiative Project. Observation, Screening, Assessment & Documentation na adresi <https://rrnetwork.org/> (13.5.2019.)
- Došen – Dobud, A. (2005). *Malo dijete - veliki istraživač*. Zagreb: Školska knjiga
- Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe na stranici <https://narodne-novine.nn.hr/> (4.4.2020.)
- Gilkerson, D., Frier Hanson, M. Family Portfolios: Involving Families in Portfolio Documentation na adresi <https://link.springer.com> (18.05.2018.)
- Grace, C. The Portfolio and Its Use: Developmentally Appropriate Assessment od Young Children, ERIC Digest. na adresi <https://eric.ed.gov> (27.8.2019.)
- Hartley, C., Rogers, P., Smith, J., Lovatt, D. Transition portfolios: Another tool in the transition kete na stranici www.nzcer.org.nz (13.5.2019.)
- <https://jezikoslovac.com> (27.8.2019.)
- Inkrott, R.S. Portfolio Assessment in the Preschool Classroom na adresi <https://www.semanticscholar.org> (12.8.2019.)
- Kankaanranta. M. Self – Portrait of a Child: Portfolios as a Means od Self – Assessment in Preschool and Primary School na adresi <https://files.eric.ed.gov> (13.5.2018.)
- Krnjaja, Ž., Pavlović – Breneselović, D. Preschool teachers' perspectives on the purpose of a child portfolio in the preschool curriculum: The case of Serbia na adresi www.researchgate.net (2.7.2018.)
- Ljubetić, M. (2014). *Od suradnje do partnerstva obitelji, odgojno – obrazovne ustanove i zajednice*. Zagreb: Element d.o.o.
- McKenna, D. E. Documenting Development and Pedagogy in the Swedish Preschool: The Portfolio as a Vehicle for Reflection, Learning and Democracy na adresi <https://eric.ed.gov> (25.6.2019.)

- Mills, L. Yes, It Can Work!: Portfolio Assessment with Preschoolers na adresi <https://eric.ed.gov> (13.5.2019.)
- Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje na adresi azoo.hr (18.07.2019.)
- Paulson, P. F., Paulson, P. R. The Ins and Outs of Using Potrfolios To Assess Performance na adresi <https://eric.ed.gov/> (13.5.2019.)
- Penman, R. E – portfolios: Connecting parents, whānau and teachers in kindergarten communities na adresi <https://www.aut.ac.nz> (27.8.2019.)
- Peters, S., Hartley, C., Rogers, P., Smith, J., Carr, M. Early childhood portfolio as a tool for enhancing learning during the transition to school na stranici www.semanticscholar.org (13.5.2019.)
- Rinaldi, C. (2006). *In Dialogue with Reggio Emilia*. London, New York: Routledge.
- Resources for Early Learning. Early Childhood Assessment na adresi <http://resourcesforearlylearning.org/> (29.8.2019.)
- Rosenthal Tolisano, S. During Documentation Phase: Encourage „Capturable“ Thinking na adresi www.documenting4learning.com (27.8.2019.)
- Skopljak, E., Burić, H. Razvojna mapa djeteta kao podrška prijelazu na adresi <https://hrcak.srce.hr> (18.5.2018.)
- Slunjski, E. (2001). *Integrirani predškolski kurikulum*. Zagreb: Mali profesor.
- Slunjski, E., Ljubetić, M. , Pribela, S., Malnar, A., Kljenak, T., ..., Antulić, S. (2012.) *Priručnik za samovrednovanje ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja.
- Šagud, M. (2006). *Odgajatelj kao reflektivni praktičar*. Petrinja: Visoka učiteljska škola
- Velez Laski, E. Portfolio Picks: An Approach for Developing Children's Metacognition na adresi <http://www.bclearninglab.bc.edu/> (27.8.2019.)
- Vrdoljak, G., Velki, T. Metakognicija i inteligencija kao prediktori školskog uspjeha na adresi <https://hrcak.srce.hr> (10.1.2020.)
- Vujičić, L. Pripovjedačko putovanje odgajatelja ili osobna refleksija putem fotografije na adresi <https://hrcak.srce.hr> (30.5.2019.)
- Wien, C. A. Making Learning Visible Through Pedagogical Documentation na adresi www.edu.gov.on.ca (30.5.2019.)
- Wilson, D., Conyers, M. 5 Strategies For Teaching Students To Use Metacognition na adresi www.teachthought.com (10.1.2020.)

Wortham, S.C., Barbour, A., Desjean – Perrotta, B. Portfolio Assessment: A Handbook for Preschool and Elementary Educators na adresi <https://eric.ed.gov> (13.5.2019.)

6. PRILOZI

Prilog 1. Upitnik konstruiran za istraživački dio diplomskog rada na temu „Razvojne mape – suvremeni oblik dokumentiranja i praćenja dječjeg rasta i razvoja“

Poštovana kolegice/ poštovani kolega,

Pred Vama se nalazi anketa namijenjenima odgajateljima djece rane i predškolske dobi. Cilj je ove ankete ispitati stavove odgajatelja o razvojnim mapama djece.

Ispunjavanje ankete u potpunosti je dobrovoljno i anonimno, a traje 10-ak minuta.

Dobiveni podaci koristit će se isključivo u istraživačke svrhe.

Zanima nas realno i objektivno mišljenje odgajatelja o temi pa Vas najljepše molimo da na navedena pitanja odgovorite iskreno i spontano.

Hvala na suradnji i vremenu odvojenom za sudjelovanje u istraživanju!

Spol:

- a) Ž
- b) M

Dob: _____

Stručna sprema:

- a) SSS
- b) VŠS
- c) VSS

Duljina staža:

- a) < 5 god.
- b) 6 – 10 god.
- c) 11 – 15 god.
- d) 16 – 20 god.
- e) 21 – 25 god.
- f) 26 – 30 god.

g) 31 – 35 god.

h) > 36 god.

Skupina:

a) mlađa jaslička

b) starija jaslička

c) mješovita jaslička

d) mlađa vrtićka

e) srednja vrtićka

f) starija vrtićka

g) mješovita vrtićka

Broj djece u skupini: _____

Trenutno izrađujem razvojne mape:

a) Da

b) Ne

Ako DA: Razvojne mape izrađujem:

a) manje od 1 god.

b) 1 – 5 god.

c) više od 5 god.

Ako NE: Imam iskustva s izradom razvojnih mapa:

a) Da

b) Ne

Molimo Vas da iznesete svoje stavove o sljedećim tvrdnjama. Stav iskazujete zaokruživanjem broja jednog od ponuđenih odgovora:

1 – nimalo se ne slažem

2 – donekle se ne slažem

3 – niti se slažem niti se ne slažem

4 – donekle se slažem

5 – u potpunosti se slažem

1.	Vođenje pedagoške dokumentacije u predškolskom odgoju je važno.	1	2	3	4	5
2.	Razumijem razloge i koristi od vođenja pedagoške dokumentacije u predškolskom odgoju.	1	2	3	4	5
3.	Razvojne mape korisne su za odgajatelje.	1	2	3	4	5
4.	Razvojne mape pomažu odgajateljima u boljem razumijevanju djeteta.	1	2	3	4	5
5.	Razvojne mape omogućavaju odgajateljima da planiraju aktivnosti u skladu s trenutnim dječjim znanjima, interesima i potrebama.	1	2	3	4	5
6.	Razvojne mape omogućavaju lakšu samorefleksiju odgajatelja.	1	2	3	4	5
7.	Razvojne mape omogućavaju lakšu kolegijalnu refleksiju odgajatelja.	1	2	3	4	5
8.	Razvojne mape korisne su prilikom upisa djeteta u vrtić (adaptacijskog perioda) ili pri prijelazu djeteta iz skupine u skupinu.	1	2	3	4	5
9.	Razvojne mape olakšavaju suradnju s roditeljima.	1	2	3	4	5
10.	Razvojne mape pozitivno utječu na suradnju s roditeljima.	1	2	3	4	5
11.	Razvojna mapa treba biti dostupna na uvid i korištenje roditeljima.	1	2	3	4	5
12.	Razvojna mapa korisna je za dijete.	1	2	3	4	5
13.	Razvojna mapa treba biti dostupna na uvid i korištenje djeci.	1	2	3	4	5
14.	Imam jasnu predodžbu koji se materijali stavljaju u razvojnu mapu.	1	2	3	4	5
15.	Izrada razvojne mape zahtijeva previše vremena.	1	2	3	4	5
16.	Izrada razvojne mape nije adekvatno nagrađena.	1	2	3	4	5
17.	Osobno osjećam otpor prema izradi razvojnih mapa.	1	2	3	4	5

18.	Smatram da za izradu i korištenje razvojnih mapa odgajateljima treba osigurati:					
	a) stimulaciju u vidu prekovremenih sati	1	2	3	4	5
	b) stimulaciju u vidu novčanog dodatka na plaću	1	2	3	4	5
	c) rekonstrukciju satnice odgajatelja	1	2	3	4	5
	d) općenitu promjenu načina na koji se dokumentira odgojno – obrazovni proces	1	2	3	4	5
	e) manji broj djece u skupini	1	2	3	4	5
19.	Volim rutinu u svom poslu.	1	2	3	4	5
20.	Spreman sam prilagoditi se novim zahtjevima i potrebama svog posla.	1	2	3	4	5
21.	Vjerujem u vrijednost individualnog pristupa u radu s djecom.	1	2	3	4	5
22.	Draže su mi grupne aktivnosti.	1	2	3	4	5
23.	Mislim da je postojeća dokumentacija u predškolskim ustanovama dovoljna za praćenje razvoja, potreba, znanja, interesa i talenata djece.	1	2	3	4	5

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI DIPLOMSKOG RADA

Ja, Kristina Kaliman, (35-2017-101), svojim potpisom potvrđujem da sam samostalno napisala diplomski rad pod naslovom *Razvojne mape – suvremeni oblik dokumentiranja i praćenja dječjeg rasta i razvoja*, a pod stručnim vodstvom mentora prof.dr.sc. Siniše Opića te da sam njegov autor.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni ili popularni članci) u radu su jasno označeni kao takvi i primjereno navedeni u popisu literature.

Zagreb, travanj 2020.

Kristina Kaliman